

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΕ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1978 | ΑΡΙΘ. 6

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ

1. 'Ο Εὐαγγελισμός! 'Ημέρα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως! 'Ημέρα τιμῆς καὶ δόξης διὰ τὸν ἄνθρωπον! 'Ημέρα πανευφρόσυνος! Διότι σήμερον τελετουργεῖται τὸ πανευφρόσυνον ἄγγελμα τῆς θείας συγκαταβάσεως διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ! Σήμερον συνάπτονται τὰ ἐν οὐρανοῖς μετὰ τῶν ἐπιγείων. Σήμερον καινουργεῖται ἡ κτίσις! Σήμερον πανηγυρίζεται ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Θεοῦ Λόγου καὶ προαγγέλλεται ἡ «θεοποίησις» τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τὰ ἐν οὐρανοῖς κάτοικητήριον τοῦ Θεοῦ συγκλείεται, ναὸς δὲ καὶ κατοικητήριον Αὐτοῦ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις γίνεται! Μυστήριον μέγα καὶ ἀκατάληπτον διὰ τὸν ἄνθρωπον! Ἡ τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας Θεολογία τὴν συγκατάβασιν τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ ἐχαράκτηρισε «κένωσιν»! Λογικὴ ὀπωσοῦν διατύπωσις τοῦ μυστηρίου, ἀλλ' ἡκιστα διερμηνευτικὴ τῆς οὐσίας τοῦ μυστηριώδους γεγονότος!

2. 'Ο μέγας ὕμνογράφος τῆς Ἐκκλησίας Ἄνδρέας ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης, ὁ Ἱεροσολυμίτης, ὁ διάσημος συνθέτης καὶ ποιητῆς τοῦ «Μεγάλου Κανόνος», ὁ μέγας ἐγκωμιαστῆς καὶ ρήτωρ (Ζ' αἰ.), εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ συντεθὲν Δοξαστικὸν τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς μεγάλης ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, λέγει: «Ὁ Μυστήριον! Ὁ τρόπος τῆς κενώσεως ἀγνωστος, ὁ τρόπος τῆς συλλήψεως ἀφραστός. Ἄγγελος λειτουργεῖ τῷ θαύματι· παρθενικῆ γαστῆρ τὸν Υἱὸν ὑποδέχεται· Πνεῦμα Ἄγιον καταπέμπεται· Πατὴρ ἄνωθεν εὐδοκεῖ, καὶ τὸ συνάλλαγμα, κατὰ κοινὴν πραγματεῦ-

ται βούλησιν· ἐν ᾧ καὶ δι' οὗ σωθέντες, συνωδὰ τῷ Γαβριήλ, πρὸς τὴν Παρθένον βοήσωμεν· Χαῖρε Κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· ἐξ ἧς ἡ σωτηρία, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, τὴν καθ' ἡμᾶς προσλαβόμενος φύσιν, πρὸς ἑαυτὸν ἐπανήγαγεν. Αὐτὸν ἰκέτευε, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν»!

3. Ἐμπνευσμένη συνοπτικὴ περιγραφὴ τοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἀποκαλυπτομένου Μυστηρίου τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μὲ βάσιν τὴν ἀφήγησιν τοῦ κεφ. 1,26-38 τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ὁ μέγας ὕμνογράφος Ἄνδρέας ἐνετόπισε τὸ γεγονός εἰς τὰ καιρῖα σημεῖα τοῦ ἀκατάληπτου Μυστηρίου. Ἄλλ' ὁ ἐμβαθύνων εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀνωτέρω εὐαγγελικῆς περιγραφῆς ἐξίσταται διαπορούμενος ἀπὸ τὰ μεγάλα μυστήρια, ἅτινα ἐκάστη λέξις καὶ ἐκάστη φράσις τοῦ ἱεροῦ κειμένου ἀποκαλύπτουσιν. Ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ ἀποστέλλεται παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἀναγγεῖλῃ πρὸς τὴν μεμνηστευμένην μετὰ τοῦ τέκτονος Ἰωσήφ παρθένον Μαρίαν τὴν ὑπ' αὐτῆς Γέννησιν τοῦ Σωτῆρος καὶ Λυτρωτοῦ τῶν ἀνθρώπων. Εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος εἰς τὸν οἶκον τῆς παρθένου εἶπε πρὸς αὐτήν· «Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ! Ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διεταράχθη, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ· μὴ φοβοῦ, Μαρία μ. Εὐρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. Καὶ ἰδοὺ συλλήμψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος

ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. Εἶπε δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον· πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ· Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται Ὑἱὸς Θεοῦ».

★

4. Ἐξ ἐπίτηδες παρεθέσαμεν ὀλόκληρον τὸ ἀπόσπασμα τοῦ σχετικοῦ κεφαλαίου τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου τοῦ Λουκᾶ διὰ νὰ ἐπισημάνωμεν σημεία τινὰ ἐκ τούτου, συμβολίζοντα ἐν πολλοῖς μεγάλους σταθμούς τῆς Ἱστορίας τοῦ Γένους ἡμῶν. Διότι εἶναι πράγματι ἄξιον θαυμασμοῦ πόσον εὐπροσάρμοστα εἶναι ὠρισμένα χωρία τοῦ Ἀρχαγγελικοῦ Εὐαγγελισμοῦ πρὸς τὴν παρθένον Μαρίαν μὲ ἀποκαλυπτικά τῆς Θείας Βουλῆς γεγονότα, ἀληθῶς ἐκπληρτικὰ καὶ ἀξιοθαύμαστα, τιμῶντα καὶ δοξάζοντα τὸ Γένος τῶν Ἑλλήνων. Ἡ παρθένος Μαρία, ἀγνή καὶ ἀμόλυντος ὡς ἦτο, ταράσσεται ἀπὸ τὸ ἄκουσμα τῆς Ἀρχαγγελικῆς προσφωνήσεως. Φόβος καὶ ἀπορία, ἂν μὴ καὶ δυσπιστία, καταλαμβάνει τὴν ἄθῶαν παρθένον. Δὲν ἐρωτᾷ ποῖος εἶναι καὶ πόθεν ἔρχεται ὁ ἐνώπιόν της ἰστάμενος ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ ξένος. Μόνον ὅτι αὕτη «ἐπὶ τῷ λόγῳ διετράχθη, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος»;

Ἐλθωμεν καὶ εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς. Θείας Βουλῆς ἀπόφασις ἦτο ἡ ἐνδοξος Ἐπανάστασις τοῦ Γένους πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ τὸ 1821! Μία δρᾶξ Ἑλλήνων προετοιμάζουν τὴν μεγάλην στιγμὴν τῆς ἐξεγέρσεως τοῦ Γένους καὶ τῆς ἀποτινάξεως τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας. Οἱ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐξαποροῦν καὶ ἐν ταραχῇ δέχονται τὸ μέγα ἄγγελμα τῆς Ἐθνεγερσίας! Οἱ πολλοὶ διελογίζοντο πῶς εἶναι δυνατὸν ὁ μικρὸς Δαβὶδ νὰ κατανικήσῃ τὸν ἰσχυρὸν Γολιάθ! Ὅμως δέχεται ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ἔστω καὶ ἐξαπορῶν καὶ κάπως ἐν ἀρχῇ δειλιῶν, τὴν ὑψωσιν τοῦ Λαβάρου τῆς Ἐθνεγερσίας ὡς ἐπιταγὴν τῆς Θείας Βουλῆς καὶ ὡς ἀπαρχὴν τῆς σωτηρίας τοῦ Γένους!

Διετράχθη ἡ ἀγνή Παρθένος ἐπὶ τῷ Ἀρχαγγελικῷ χαιρετισμῷ. Ταράζεται καὶ τὸ δουλεῦον εἰς ἐχθρὸν σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον Γένος τῶν Ἑλλήνων, ἐξαπορούμενον πῶς θὰ δυνηθῇ ν' ἀντιπαλαίσῃ ὁ μικρὸς καὶ ἀδύναμος καὶ ἐν ταπεινώσει διατελῶν Ἑλληνικὸς λαός, τὸν ἰσχυρὸν καὶ ὑπερόπτην καὶ διὰ τὸ ἀσυγκρίτως παλυαριθμότερον πεφυσιωμένον καὶ μέγλαυχον ἐχθρὸν του.

5. «Μὴ φοβοῦ Μαριάμ», ἀποκρίνεται ὁ εὐαγγελιζόμενος τὸ μέγα Μήνυμα τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους Ἀρχάγγελος Γαβριήλ. «Μὴ φοβοῦ» καὶ σύ, ὦ Γένος τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ πίστευε εἰς τὸν Θεὸν τὸν παντεπόπτην καὶ παντοδύναμον· τὸν Θεὸν τὸν δίκαιον καὶ τιμῶν· τὸν Θεόν, τὸν συνθλίβοντα πάντα ἀδικοῦντα καὶ μάλιστα τὸν καταπιέζοντα τὸν πιστὸν λαὸν του, οἰοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι ὁ ἀδικῶν, ἰσχυρὸς κατ' ἀνθρώπον καὶ φόβον ἐμπνέων διὰ τὸ πολυἀριθμον καὶ ἀγριόμορφον αὐτοῦ. Νομίζει κανεὶς ὅτι σήμερον ἤχεϊ ἡ ἀρχαγγελικὴ φωνὴ εἰς τὰ ὦτα πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἡ λέγουσα· «Μὴ φοβοῦ» ὦ Γένος τῶν Ἑλλήνων! Ὅσονδήποτε καὶ ἂν οἱ ἐχθροὶ σου τεκταίνωνται κατὰ σοῦ τὴν ταπεινώσιν σου, σὺ ἔσο ἐδραῖος τῇ πίστει καὶ ἔχε ὡς ἀήττητον ὄπλισμὸν τὴν πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Πίστιν σου ἀφοσίωσιν, ἀποτελοῦσαν διὰ σέ τὴν ἰσχυρὰν περικεφαλαίαν. Διατήρησον ἀκατάβλητον τὴν θέλησιν καὶ ἔσο πρόθυμος καὶ ἔτοιμος ν' ἀγωνισθῆς ὅλαις δυνάμεσιν ὑπὲρ τῶν ἐστιῶν καὶ βωμῶν τῆς Πατρίδος σου καὶ ὑπὲρ τῶν ἱερῶν καὶ ὁσίων τῆς ἐνδόξου Φυλῆς σου, ἐὰν πρὸς τοῦτο αἱ ἔξωθεν περιστάσεις σοῦ τὸ ἐπιβάλλουν. Αἱ γενναῖαι ἀποφάσεις, προκειμένου περὶ τῆς τιμῆς καὶ δόξης τῆς Πατρίδος, λαμβάνονται ἐν γνώσει ὅτι ἀπαιτοῦν θυσίας ἐνὸς ἐκάστου, ἀλλὰ καὶ ὅλων μαζί· θυσίας ὕλικας καὶ ἰδεολογικάς· θυσίας παντοειδεῖς ἀγαθῶν, ἀξιομάτων, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς ἡμῶν· θυσίας ἀχρὶς αἵματος καὶ αὐτῶν τῶν προσφιλεστάτων μας προσώπων, τέκνων, συγγενῶν καὶ φίλων, προκειμένου νὰ ὑπερασπίσωμεν τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πανενδόξου Πατρίδος μας ποὺ λέγεται Ἑλλάς!

★

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΤΡΕΜΠΕΛΑ*

(ΔΙΑΦΩΤΙΣΙΣ ΕΠΙΜΑΧΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ)

Κατὰ γενικὸν σχεδὸν κανόνα, οἱ κρίνοντες πρόσωπα καὶ πράγματα, τὰ βλέπουσι ὑπὸ ὠρισμένον πρίσμα· καὶ διὰ τοῦτο αἱ κρίσεις καὶ τὰ συμπεράσματα αὐτῶν δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀνεπηρέαστα.

Τὰ κρυστάλλινα πρίσματα, ὅπως εἶναι γνωστὸν, ἀναλύουσι τὸ φῶς εἰς ἓνα εὐρὺ φάσμα μὲ πολλὰς ἀποχρώσεις, τῶν ὁποίων ἡ σύνθεσις ἀποδίδει τὸ καθαρὸν καὶ ἀσκίαστον φῶς.

Καὶ ἡ προσωπικότης λοιπὸν καὶ τὸ ἔργον τοῦ σεβαστοῦ Διδασκάλου τοῦ Ἐθαγγελίου καὶ σοφοῦ Καθηγητοῦ τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, ἀειμνήστου Παναγιώτου Τρεμπέλα (+ 18.11.1977), ἐμφανίζει ἓνα σύνθετον φάσμα, κάτω ἀπὸ τὸ πρίσμα τῆς ἐρευνητικῆς καὶ κριτικῆς ἐξετάσεως, μερικαὶ ἐκ τῶν ἀποχρώσεων τοῦ ὁποίου παρουσιάζονται οὐχὶ πλήρως εὐδιάκριτοι, ἀλλὰ κάπως συγκεχυμένοι ἐκ πρώτης ὄψεως καὶ ἔχουσαι ἀνάγκην εὐκρινεστέρας διαφωτίσεως καὶ ἀναλύσεως, διὰ τὴν διαλάμψην ἢ ἀληθῆς αὐτῶν ὀφείας ἀσκίαστος καὶ κρυσταλλίνης διαυγείας.

Εἰς μίαν τοιαύτην διαφώτισιν καὶ ἀνάλυσιν ἀφορᾷ ἡ παρούσα μελέτη ἡμῶν**. Ποῖα ὅμως εἶναι τὰ ἐ-

* Ἐγένετο ἐν Πάτραις τῇ 12 Φεβρουαρίου 1978.

** Ἐὰ ἐπιτραπῆ νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα ὅτι ὁ ὁμιλῶν διατρεῖ τὴν αἰσθησὶν μεγάλου πνευματικοῦ δεσμοῦ πρὸς τὸν ἀεί-

πίμαχα καὶ διαμφισβητούμενα σημεῖα, εἰς τὰ ὁποία θὰ ἐπιρρίψῃ μὲ τὸν φακὸν τῆς διαφωτιστικῆς φῶς ἢ παρ' ἡμῶν ἀνάλυσις;

1.

Γίνεται, ἐν πρώτοις, λόγος περὶ «τοῦ ὀργανωτικοῦ (ὀργανωσιακοῦ μᾶλλον εἶπειν) τρόπου ἐφαρμογῆς

μνηστοῦ Διδασκάλου. Ὅχι μόνον διότι ἦτο τακτικὸς ἀκρατῆς τῶν ἀπογευματινῶν του κυρίως ὁμιλιῶν, εἰς τοὺς Ἱ. Ναοὺς Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ὅτε ἀπλῶς ὡς μαθητεύσας πλησίον του εἰς τὰ ἰδιαίτερα φροντιστήρια ὁμιλητικῆς, διὰ τῶν ὁποίων κατήρτιζε καὶ ἐξήσκει εἰς τὸ κήρυγμα τοὺς νέους ἱεροκήρυκας - μέλη καὶ φίλους τῆς ἀγαπητῆς του Ἀδελφότητος Θεολόγων. Ἀλλὰ κυρίως διότι ἡ ἀρχικὴ ἐκείνη γνωριμία καὶ σχέσις ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ προωθηθῆ ὑπ' αὐτοῦ ὁ ὁμιλῶν εἰς ὑπεύθυνον λειτουργημᾶ ἱερατικὸν καὶ διοικητικὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἦσαν αἱ πρώται ἡμέραι τῆς Ἀρχιερατείας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσόφθου (Χριστοῦγεννα 1938). Καὶ εὐγνωμόνως ἐνθυμοῦμαι ὅτι τὴν ἐπομένην μοῦ ἀπῆρθονε μερικὰς ἐρωτήσεις περὶ τῶν μελλοντικῶν μου σχεδίων καὶ τὴν μεθεπομένην μὲ ἐκάλεσεν, ἵνα μὲ ὑποδείξῃ ὡς ἀρχιδιάκονον τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου. Ἐζήτησε ὑποψηφίους κληρικούς ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, διὰ τὴν ἐκλέξην τὸν ἀρχιδιάκονόν του. Καὶ ἐστράφη πρὸς ἐμὲ ἡ σκέψις τοῦ μακαριστοῦ Διδασκάλου. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας (15.1.1939) ἐγένετο ἡ χειροτονία μου, διὰ τὴν θέσιν τοῦ Ἀρχιδιακόνου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, τὴν ἀπαρχὴν ταύτην τῆς ἐφεξῆς ἐκκλησιαστικῆς σταδιοδρομίας μου. Αἰ τ ῶ ν ἰ α τ ο υ ἡ μ ν ἡ μ η.

6. Τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς Θεομήτορος ἁς πανηγυρίσωμεν ἐφέτος μετὰ μεγαλυτέρας πίστεως καὶ ἐλπίδος πρὸς τὸν κυοφορηθέντα ὑπ' Αὐτῆς Λυτρωτὴν καὶ Σωτῆρα ἡμῶν! Ἄς ἐορτάσωμεν τὴν μεγάλην ταύτην ἐπέτειον οὐ μόνον ὡς πανήγυριν ἐκκλησιαστικὴν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐθνικὴν ἐπέτειον τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἐθνεγεροσίας καὶ τῆς ἀποκτήσεως τῆς Ἐλευθερίας ἡμῶν. Ἄς πανηγυρίσωμεν λοιπὸν, μάλιστα ἐν ψυχικῇ γαλήνῃ καὶ ἡρεμίᾳ καὶ ἐν εἰρήνῃ. Πιστεύοντες εἰς τὸ μέγα Μυστήριον τῆς διὰ τῆς ἀγνῆς παρθένου Μαρίας σαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, ἁς ἀποδώσωμεν εἰς τὴν Παναγίαν μας Κυρίαν τὰ εὐχαριστήρια, ὡς χάρισαν εἰς τοὺς προγόνους ἡμῶν τὰ νικητήρια καὶ ὡς ἔχουσαν τὸ κράτος ἀπροσμάχητον· ἁς τιμήσωμεν Αὐτὴν ὡς μεσίτριαν, δυναμένην ν' ἀπαλλάξῃ ἡμᾶς τῶν περιβαλλόντων παντοίων ἐπιβουλῶν καὶ περιπετειῶν. Ὁ ἀρχαγγελικὸς χαιρετισμὸς πρὸς τὴν Παρ-

θένον Μαρίαν «Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ», διακηρύττεται, ὡς πάντοτε καὶ εἰς ἡμᾶς σήμερον διὰ τὴν μᾶς ὑπενθυμίση ὅτι τὸ κυοφορηθὲν ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς Παρθένου Θεῖον Βρέφος εἶναι ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Εἶναι «ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ» (Ἰω. 14,6). Ὅσοι πιστοὶ ὀρθόδοξοι χριστιανοί, πανηγυρίσωμεν λοιπὸν ἐν χαρᾷ τὸν διὰ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ προαγγελλλόμενον Λυτρωτὴν ἡμῶν. Μετανοήσωμεν καὶ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν διὰ Χριστοῦ καὶ ἐν Χριστῷ Ἀλήθειαν, ἵνα γευθῶμεν καὶ ἡμεῖς τὴν χαρὰν, ἢ ὁποία εὐφραίνει τὰς καρδίας καὶ συγχρόνως ἐνδυναμώνει καὶ χαλυβδώνει τὰς ψυχὰς ἡμῶν πρὸς ἀντιμετώπισιν παντὸς φόβου, κινδύνου ἢ ἐπιβουλῆς ὁθενδήποτε προερχομένης!

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Ἀκαδημαϊκός

και μεταδόσεως των αρχών του εις τὸ πολὺ δημοσίον» (Κ. Μπόνης· περιόδ. «Ἐκκλησία» ἐ.ξ. σελ. 31). Γίνεται τ.ε. υπαινιγμὸς περὶ τῆς διὰ θίου ἐντάξεως τοῦ ἀειμνήστου Τρεμπέλα εις τὰς θρησκευτικὰς ὁργανώσεις τῆς «Ζωῆς» πρῶτον καὶ τοῦ «Σωτήρος» ἀκολούθως. Καὶ σχολιάζεται ποικιλοτρόπως ἡ ἀχώριστος αὐτῆ σχέσις τοῦ ὅλου ἔργου του πρὸς τὰς Ὄργανώσεις ταύτας.

Ὁμολογεῖται ἐν τούτοις «τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῇ μετὰ πολλῶν θυσιῶν ὑπερασπίσει τῶν ἐθνικοθρησκευτικῶν του πεποιθήσεων καὶ τῶν περὶ Θεολογίας καὶ Ἐκκλησίας καὶ Ὁρθοδοξίας ἀντιλήψεων του» (αὐτόθι). Καὶ διαπιστοῦται εἰς τὸ δάθος τῆς προσωπικότητός του γνήσιον καὶ εἰλικρινὲς ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα καὶ ἀναγνωρίζεται ὡς σπουδαιότατη ἢ προσφορά του εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο χρειάζεται εὐρυτέραν ἀνάπτυξιν. Ἰστορικῶς πρῶτον. Ἡ ἱστορία τῆς ὁργανωσιακῆς χριστιανικῆς κινήσεως, εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἀρχίζει περὶ τὸ 1840, εἰς τὰς Πάτρας. Ἦλθε τότε εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν ὁ Κοσμάς Φλαμιᾶτος, ἐξ Ἑπτανήσου, ὡς ἐξόριστος, τῶν Ἀγγλων κυριάρχων τῆς Ἑπτανήσου, καὶ ἤρχισεν ἔργον ἱεραποστόλου. Κατὰ τὰς περιουσίας του ἐγγνώρισεν εἰς τὸ Αἴγιον, τῷ 1842, τὸν Ἰγνάτιον Λαμπρόπουλον, καὶ εἰς ἓνα χωρίον τῶν Καλαβρύτων (Ἄρμπουνα) τὸν μοναχὸν Χριστοφόρον Παναγιωτόπουλον, τὸν περιφώνον κατόπιν «Παπουλάκον». Ἐνέπνευσε καὶ εἰς τοὺς δύο ἐνθουσιασμόν, ἵνα ἀναλάβουν ἱεραποστολικὴν δράσιν. Καὶ ἀνέλαβον πράγματι. Αὐτὴ δὲ εἶναι ἡ πρώτη μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τῆς τουρκικῆς δουλείας ἀποστολικὴ ἀληθῶς ἐργασία πρὸς ἀναγέννησιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀνεπτύχθη δι' αὐτῆς ζωηρὰ θρησκευτικὴ κίνησις, ὅπως ἀγνωστος εἰς τὴν Ἑλλάδα μέχρι τότε.

Ἄλλ' ὁ μὲν Παπουλάκος ἔφθανεν εἰς ἀκρότητα καὶ ὑπερβολάς, καὶ δὴ καὶ εἰς υπαινιγμοὺς κατὰ τῆς βασιλείας. Ὁ Φλαμιᾶτος ἐξ ἄλλου ἐπετίθετο κατὰ τῶν Μασσόνων καὶ κατὰ τῶν ὑποκινουμένων ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας ξένων προπαγανδῶν εἰς ἄραος τῆς ὀρθοδοξίας. Ὁ δὲ Ἰγνάτιος Λαμπρόπουλος ἐθεωρήθη συμπτῶτων μετ' αὐτῶν καὶ συνωμοστῶν κατὰ τοῦ καθεστώτος.

Φλαμιᾶτος καὶ Ἰγνάτιος συνελήφθησαν κατ' ἐντολὴν τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐφυλακίσθησαν εἰς τὸ Ρίον. Ἐκεῖ ὁ Φλαμιᾶτος ἀπέθανε μετὰ τρίμηνον. Ὁ Ἰγνάτιος ἀπεφυλακίσθη καὶ ἄλλοι ἑκατὸν εὐσεβεῖς ἔγκλειστοι ἠμοιδεῖσθαι μετ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ περιωρίσθη εἰς τὴν Μοσχὴν τοῦ Μεγ. Σπηλαίου, κατ' ἐντολὴν τῆς Ἱ. Συνόδου, καὶ παρέμεινε ὑπὸ ἐπιτήρησιν μέχρι τῆς ἐξώσεως τοῦ Ὄθωvos. Προετοίμασεν ὅμως ἐπιτελεῖον διὰ νὰ συνεχίσῃ μετὰ τὴν ἐξώσιν τοῦ Ὄθωvos τὴν ἐσωτερικὴν ἱεραποστολὴν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὸ ἐπιτελεῖον του περιλαμβάνονται ζηλωταὶ κληρικοὶ: Εὐσέβιος Ματθόπουλος, Γαβριὴλ Παπανικολάου, Ἡλίας Βλαχόπουλος, Νεῖλος Νικολαΐδης καὶ ὁ Ἱερόθεος Μητρόπουλος, ὁ κατόπιν ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν

καὶ Ἡλείας. Ὁ Εὐσέβιος καὶ ὁ Ἱερόθεος εἶναι, ὡς γνωστὸν, πνευματικαὶ ρίζαι τοῦ Παναγ. Τρεμπέλα.

Αὐτὴν τὴν φορὰν ἀπεφεύχθησαν αἱ ἀκρότητες. Καὶ ἡ Ἱ. Σύνοδος ἐξετίμησε τὴν ἀποστολικὴν δρασιν τῶν περὶ τὸν Ἰγνάτιον ἐκλεκτῶν ἔργατων τοῦ Εὐαγγελίου. Προέτεινε εἰς τὸν Ἰγνάτιον θέσιν ἱεροκήρυκος, βραδύτερον δὲ καὶ τὴν ἐπισκοπικὴν ἔδραν Τριφυλίας, τὴν ὁποίαν ὁμοῦς ἐκεῖνος δὲν ἀπεδέχθη, προβάλλων λόγους ὑγείας.

Ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 55 ἐτῶν (+ 22 Ἰουν. 1869) εἰς Κερπινὴν Καλαβρύτων, εἰς χεῖρας κυριολεκτικῶς τοῦ Εὐσέβιου Ματθόπουλου, ἀφωσιωμένου μαθητοῦ του. Πρέπει γὰ προσθέσωμεν καὶ συνεχιστοῦ τοῦ ἔργου του. Ἐργου «Ὑ π ἔ ρ τ ο ὕ θ ρ ι ἄ μ θ ο υ τ ῆ ς δ ὄ ξ η ς τ ῆ ς Ὁ ρ θ ο δ ὄ ξ ο υ Ἐ κ λ η σ ῖ α ς», κατὰ τὸν πολὺν Ἱερόθεον Μητρόπουλον, καὶ κατὰ τὸν πολὺν Ἀρχιεπίσκοπον Χρυσόστομον Παπαδόπουλον «Ἱ ε ρ ο ὕ κ α ἰ Ὑ ψ η λ ο ὕ σ κ ο π ο ὕ», τοῦ ὁποῦ οἱ ἐμπνευσμένοι καὶ ζηλωταὶ ἐργάται «ἔ μ ε λ λ ο ν γ ἄ σ υ ν τ ε λ ἔ σ ω σ ι ν ε ἰ ς π ε ρ α ἰ τ ἔ ρ ω ἀ ν ἄ π τ υ ξ ῖ ν τ ῆ ς ἀ ρ ξ α μ ἔ ν η ς θ ρ η σ κ ε υ τ ῖ κ ῆ ς κ ἰ ν ῆ σ ε ω ς ἐ ν Ἑ λ λ ἄ δ ῃ».

Εἶχεν ἀρχίσει μὲ ἀγῶνας, ὡς εἶδομεν, ἡ θρησκευτικὴ κίνησις εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. Καὶ μὲ σημειωθείσας ὑπερβολάς· ἴσως καὶ ἀκρότητας. Ἀναποφεύκτους ὅμως καὶ ἐξ ἀγαθῶν καὶ ἀγῶν διαθήσασθαι καὶ κινήτρων. Ἀναπόφευκτοί εἶναι καὶ μερικαὶ ὑπερβολαί, ὅταν ὑπάρχῃ ζήλος καὶ ἐνθουσιασμός. Καὶ δὲν ἐλέγχονται πάντοτε τὰ ὅρια καὶ τὰ μέτρα μέχρι τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἐπεκταθῇ ἕνας ἀγῶν, διὰ νὰ φέρῃ τὸ προσδοκώμενον αἶσιον ἀποτέλεσμα καὶ νὰ μὴ ἀποβῇ ἄκαρπος καὶ μάταιος ἕνεκα ἀστοχιῶν καὶ ἀμετρίας. Ὑπόκεινται πάντως καὶ εἰς ἐνδεχομένης ἀστοχίας καὶ οἱ καλοὶ πνευματικοὶ ἀγῶνες καὶ ἀγωνισταί, ὅταν εἰς τὸν στίβον ρίπτονται καὶ παράτολμοι μαχηταί· ὅπως συνέβη μὲ τὴν ἐπίτασιν τοῦ χριστιανικοῦ ἐκείνου κινήματος, ὅταν ἠγγήθη αὐτοῦ ἐν συνεχείᾳ ἐν ἑαυτῷ Ἀπόστολος Μακράκης.

Μεγάλῃ μορφῇ ὁμολογουμένως. Χαρισματοῦχος ἔσον καὶ μεγαλεπήβολος. Ταλαντοῦχος ὡς καὶ ὁ Τρεμπέλας. Μὲ δυναμισμὸν καὶ προοπτικὴν ἀνάλογον ἀμφότεροι. Πνευματικὸς πρόγονος ὁ πρῶτος διὰ τὸν δεύτερον. Διότι ὁ Μακράκης ὑπῆρξε διδάσκαλος τοῦ Εὐσέβιου Ματθόπουλου, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ὁποῦ ἠνδρώθη καὶ ἀνεδείχθη ὁ Τρεμπέλας.

Εἰς τὰς Πάτρας εἶχε γνωρίσει τὸν Μακράκην ὁ Ἰγνάτιος Λαμπρόπουλος. Καὶ μετ' ὀλίγον (1868) τὸν ἐφιλοξένηε εἰς τὸ Μέγα Σπήλαιον. Προηγουμένως τὸν εἶχε γνωρίσει εἰς τὰς Ἀθήνας (περὶ τὸ 1866) ὡς φοιτητῆς τῆς Θεολογίας ὁ Ἱερόθεος Μητρόπουλος. Τώρα χαίρει διὰ τὴν γνωριμίαν τοῦ φλογεροῦ ἐκείνου καὶ ἐνθουσιώδους διδασκάλου καὶ ὁ Εὐσέβιος Ματθόπουλος, ὡς ὑποτακτικὸς τοῦ Ἰγνατίου εἰς τὸ Μ. Σπήλαιον, ἀφοῦ εἶχεν ἀναγνώσει ἐνωρίτερον ὄρισμένα συγγράμματά του καὶ εἶχεν ἐντυπωσιασθῆ ὑπ' αὐτῶν.

Ἡ γνωριμία ἐκείνη θὰ εἶχε συνέχειαν καὶ ἐπίδρα-
σιν εἰς τὸν Εὐσέβιον, καθὼς καὶ εἰς ἄλλους ἱεραπο-
στολικούς ἀνδράς· εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἰγνάτιον προ-
μνημονευθέντας κληρικούς καὶ εἰς προστεθέντας λαϊ-
κούς, ὡς ὁ Κ. Διαλυσμάς κ.ά. Κατόπιν ὁμοῦ θὰ διε-
χώριζον τὴν θέσιν των ἀπ' αὐτοῦ ὅσοι, ἐνῶ τὸν ἀπε-
δέχθησαν ἀρχικῶς ὡς διδάσκαλόν των καὶ συνεργά-
στησαν μετ' αὐτοῦ, οἱ ἴδιοι ἔκριναν θραδύτερον ὅτι ἐ-
κείνος ἠκολούθει ἐπιμόνως ἀντιεκκλησιαστικὴν ὁδόν.

Καὶ ἔχει σημασίαν — ἠμλοῦντες περὶ τοῦ Π.
Τρεμπέλα καὶ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ρίζης δηλ.
τοῦ Εὐσεβίου Ματθοπούλου — νὰ εἰπωμεν ὅτι ἡ ρί-
ζα αὕτη μεταφυτευθῆ αὐτοτελῶς καὶ ἀπεχωρίσθη ἀ-
πὸ τοῦ Μακρᾶκκου κορμοῦ, ὅταν ὁ π. Εὐσέβιος ἐθε-
ώρησεν ὅτι τὸ ὑγιὲς ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα τὸ ἐπέ-
δρασαν.

Εἶναι γνωστοὶ οἱ ἀγῶνες τῆς λεγομένης Σχολῆς
τοῦ Λόγου (δηλ. τοῦ Μακρᾶκη καὶ τῶν μαθητῶν
του) ἐναντίον τῶν «Σιμωνιακῶν». Ἡθέλησαν δηλ. νὰ
στηλιτεύσουσιν καὶ νὰ καυτηριάσουσιν μίαν κατάστασιν
συναλλαγῆς ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ἀγὼν ἔγινε
πολὺ δξύς. Ἐθίγοντο καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Πολιτεία·
καὶ ἐφέροντο ἀναμειγνύμενοι εἰς κάποιαν φοβερὰν
συναλλαγὴν Κυβέρνησις καὶ Ἱ. Σύνοδος. Ἐπηκολού-
θησαν δίκαι καὶ καταδίκαι. Ἐτιμωρήθησαν μὲ ἔκ-
πτωσιν καὶ ἀργίαν οἱ «σιμωνιακοὶ» ἀρχιερεῖς, οἱ ἐξα-
γοράσαντες ὑπουργούς (μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ ἐκλε-
γεῖς τότε Πατρῶν Ἀδέρκιος Αλαμπίρης). Ἐταλαι-
πωρήθησαν μὲ ἐξορίαν οἱ πρωτοστατήσαντες εἰς τοὺς
ἀντισιμωνιακοὺς ἀγῶνας κληρικοί. Καὶ ἐχρηιάσθη
πολὺς χρόνος, διὰ νὰ εἰρηνευσῆ ἡ Ἐκκλησία.

Πῶς ἐπῆλθεν ἡ εἰρηνευσίς;

Ἀνεγνωρίσθη ἐκατέρωθεν ὅτι ἡ σιμωνία (ἡ ἐξα-
γορὰ τῆς θείας χάριτος) εἶναι ἐκκλησιαστικὸν ἔγ-
κλημα κολάσιμον καὶ ὄχι κατάστασις παραδεκτὴ ἐν
τῇ ἐκκλησίᾳ. Καὶ ἐθεωρήθη λήξαν τὸ ζήτημα μὲ τὴν
τιμωρίαν τῶν ἐνόχων.

Ἀφοῦ ἐπατάχθη τὸ κακόν, δὲν ὑπῆρχε πλέον λό-
γος ἄλλων ἀγῶνων περὶ αὐτοῦ. Ὁ Μακρᾶκης ὅμως
δὲν ἐθεώρησε λήξαν τὸ ζήτημα καὶ συνέχισε νὰ δάλ-
λη κατὰ τῆς Ἐκκλησίας· ὅποτε οἱ περὶ αὐτὸν κλη-
ρικοί τὸν ἐγκατέλειψαν· καὶ οὕτω σχεδὸν ἀπεμονώ-
θη. Ἐμεινεν ἀκραῖος καὶ ἀνυποχώρητος τιμητῆς τῶν
πάντων. Οἱ ἐκλεκτοὶ μαθηταὶ του ἀπεχώρησαν, μὴ
θέλοντες νὰ ἐπιμισθοῦν τὰς εὐθύνas ἐνὸς σχίσματος
ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διότι, κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν
Χρυσόστομον, ἀκόμη καὶ αἷμα μαρτυρίου δὲν δύναται
νὰ ἐξαλείψῃ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ σχίσματος¹.

1. Ἐκφεύγει τῶν ὁρίων καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς παρουσίας ἐ-
ρεῦνης ὁ περαιτέρω περὶ Μακρᾶκη λόγος. Διὰ τοῦτο παραθέτο-
μεν ἀπλῶς ἀπόσπασμα κριτικῆς περὶ αὐτοῦ ἀρθρογραφίας τοῦ
ἐλλογιμοῦ μοναχοῦ Θεοκλήτου Διονυσίου (Ἀθωνικὰ ἄνθη,
Ἀθήναι, 1962, σ. 301) ἀνευ ἡμετέρων σχολίων.

Ἐπὶ τὸ θέμα Μακρᾶκη ἀποτελεῖ εὐφλεκτον ὕλην ἐν τῇ περιοχῇ
τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας. Διότι ὁ Ἀπόστολος Μακρᾶκης
ὑπῆρξε φορέας καινοφανῶν ἀγωνιστικῶν μεθόδων ἐντὸς τῆς

Ἐπεμείναμεν εἰς τὰς λεπτομερεῖας καὶ διασαφή-
σεις ταύτας, διὰ νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα
ὅτι, μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν ταύτην τῆς θέσεως τῶν
ζητημάτων καὶ τῶν προσώπων, δὲν εὐσταθεῖ
κα μ μ ἰ α ἐ π ἰ φ ὕ λ α ξ ἰ ε ἰ δ ἰ α τ ἧ ν ἐ κ -
κ λ η σ ἰ α σ τ ἰ κ ὄ φ ρ ο ν α σ υ ν ε ἰ δ ἦ σ ἰ ν
καὶ γ ρ α μ μ ἦ ν τοῦ πάτρωνος τοῦ Παναγ.

Ἐκκλησίας, αἵτινες ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν ψυχολογίαν ἐ-
νίων πιστῶν. Ἐνεκεν τούτου εἰς τὴν ἐποχὴν του ἠγείρειν ἀλη-
θῆ σάλον. Αἱ μεγάλαι λαϊκαὶ μάζαι, ἃς κατώρθωσε νὰ ἐλκύ-
σῃ πρὸς ἑαυτὸν, ἀφυπνισθεῖσαι αἰφνιδίως ἐκ τῆς θρησκευτικῆς
γάρκῆς, εἰς ἣν διετέλου, ὑπέστησαν τὴν ἐπενέργειαν τοῦ παν-
τόλμου καὶ ὀρμητικοῦ χαρακτῆρος του. Καὶ ὤμνουν εἰς τὸ
ὄνομά του.

Ὁ Μακρᾶκης ἐδίχασε τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, ὅχι
τόσον διὰ τῶν παραδόξων φρονημάτων του, ὅσον ἀπὸ τὸ ἀγω-
νιστικὸν του ὕψος καὶ ἀπὸ τὸ ἀκάθεκτον πνεῦμα ἐπιθετικότη-
τος, τὸ ὁποῖον ὠκειώθησαν πολυπληθεῖς ἐνθουσιῶντες θαυμα-
σταί του. Ὁ Μακρᾶκης, καὶ τότε καὶ τώρα ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς
ψυχῆς τῶν εὐαχρίμων ὁπαδῶν του κυρίως ὡς μαχητῆς. Ὁ Ἀπ.
Μακρᾶκης ἦτο ὄντως ιδιοσυγκρασία ἀγωνιστικὴ ἀκατάδελτος.
Ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης αὐτός, ἐπροδίδετο ὑπὸ
τοῦ ἀνησυχου, ὄνειροπόλου καὶ ταραχώδους πνεύματός του, διε-
γείρων ἰσχυρὰ πάθη θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ εἰς τὰς ψυχὰς
τῶν φίλων του καὶ ἐμπνέων θανάσιμον ἀντιπάθειαν διὰ πάντα
ἀντιφρονούντα αὐτῷ.

Ἄλλ' ὁ χριστιανικὸς λαὸς δὲν ἀντέχει νὰ διατελῆ εἰς κατά-
στασιν διεγέρσεως καὶ πολέμου, προσωπικὰ ἐν πολλοῖς ἔχοντας
τὰ ἐλατήρια. Δι' ὃ καὶ ὁ Διδάσκαλος ἀφέθη μόνος σχεδόν,
καθωρόμενος «μακρόθεν» καὶ ὑπὸ αὐτῶν ἀκόμη τῶν πρώην
κορυφαίων φίλων του, οἵτινες ἀπέτελουν τὴν χρυσὴν ἄλυσιν
τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντός του. Ἐγκατελείφθη δὲ ὑπὸ τῶν λαϊ-
κῶν μαζῶν ὄχι ἐξ ἀφορισμῆς τῆς ἀσαφοῦς καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἀνα-
κολούθου θεωρίας τοῦ «τρισυνθέτου» ὅστε διὰ τὴν ἐπιδικτικὴν
ἐριμνησίαν θεωρίαν του, «περὶ τελειώσεως τοῦ Κυρίου ἐν τῷ
Ἰορδάνῃ», ἢ διὰ τὴν περὶ γενέσεως τῆς ψυχῆς καὶ τῶν μικρο-
τέρας σημασίας καινοτομιῶν του ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει.
Ἄλλὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν θυελλώδη ἐπιθετικότητά του, ἢ ὅποια
εἶχε τὸ πρότερον ἐλκύσει αὐτὰς, πιστευσάσας, ὅτι τὸ διασῶ-
ρειν, ἐπ' ἀγαθῷ τάχα, δημοσίως τὴν Ἐκκλησίαν, ἦτο μέθοδος
χριστιανικῆ καὶ τὸ ὑβρίζειν ἀνυποστόλως τοὺς ἀντιδιατιθεμέ-
νους εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ἐθεωρήθη ὡς ἐνδοκον μέσον
χριστιανικῆς ἀμύνης.

Διὰ τοῦτο οἱ ἐχέφρονες φίλοι του, μακρυνθέντες ἀπ' αὐτοῦ,
διετήρησαν μὲν τινα ἐκ τῆς ὅλης διδασκαλίας τοῦ Μακρᾶκη,
υἰοθέτησαν δὲ διὰ τὸν καλόν, ὅνπερ κεχωρισμένως διεξήγα-
γον ἀγῶνα, τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς πραότητος καὶ εἰρή-
νης, πολλὰ τῷ ὄντι προσενεγκόντες εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἐκ-
κλησίαν.

Ἄλλ' οἱ ἐξ ιδιοσυγκρασίας μαχητικοὶ τύποι δὲν ἐλλείψαν
ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν θὰ λείψουν ποτέ... (Οὔτοι), ἐπι-
λθονάνομοι τῆς οἰκείας ἀτελείας, καθίστανται παράφοροι
ἐλεγκταὶ παντός, ὅστις θὰ ἔδιδε καὶ τὸν παραμικρὸν στόχον.
Ἡ κατηγορία τῶν ἀνθρώπων τούτων, ἔχουσα ἀνάγκην νὰ δι-
καιώσῃ τὰς ἑξ μετέρχεται μεθόδους, ἐπικαλεῖται τὸ παράδει-
γμα Μακρᾶκη, ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ὁποῖου ἀγωνίζεται καὶ
οὐτινος, κατ' αὐτούς, τὸ κύρος εἶναι ἀναμφισβήτητον...

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ὁ Μακρᾶκης ἐβλαφε τὴν Ἐκκλη-
σίαν διανοήσας ὁδοὺς ἥμισυ χριστιανικᾶς.

Ἀναμφιδόλως ὁ Ἀπ. Μακρᾶκης διεπνέετο ὑπὸ φλογεροῦ
διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς Ἐκκλησίας ζήλου, τὴν ὁποίαν, ὑπὸ τῆς
χαρακτηριστικῆς αὐτῷ θεολογίας, ὀραματιζέτο νὰ μεταποιήσῃ
εἰς ἄμμομον καὶ ἀγίαν. Δυστυχῶς ὅμως, δι' αὐτὸν καὶ τὴν Ἐκ-
κλησίαν, τὸ μοιραῖον ἐκεῖνο ὄνειρον τῆς ἀνοίξεως τοῦ 1851
ἐπέφρωτο νὰ ἐπιδράσῃ ὀλεθρίως ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρός του, πη-
στεύσαντος ὅτι εἶχε θεθεῖν τὴν ἀποστολήν, διὰ νὰ ἀναπλασῇ
τὸν ἐν σκοτεινῇ ἀδρανεῖᾳ διατελοῦντα τότε ἐλληνισμόν».

Η ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΔΟΧΗ ΕΝ ΤΗ, ΣΟΥΗΔΙΚΗ, ΕΚΚΛΗΣΙΑ,*

2. Το ζήτημα της αποστολικής διαδοχής εν τῇ Σουηδικῇ Ἐκκλησίᾳ ὡς πρὸς τὴν ἀκολουθίαν τῶν Ἐπισκόπων σχετίζεται, ὡς ἐξιστορήθη ἀνωτέρω, πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ VÄSTERAS Πέτρου Μάγνη, γενομένας ἐν αὐτῇ χειροτονίας Ἐπισκόπων, εἰς ὃν ἀνάγει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἢ νεωτέρα Ἱεραρχία τῆς Σουηδικῆς Ἐκκλησίας. Ἀναντιλέκτως ὁ Ἐπίσκοπος Πέτρος Μάγνη ἦτο κεχειροτονημένος κανονικῶς καὶ δὲν ἐτέλει ὅτε προέβη εἰς τὰς χειροτονίας ἐν ἀρχίᾳ ἢ ἄλλῃ ἐκκλησιαστικῇ ἀπαγορεύσει. Χειροτονία ὅμως τελεσθεῖσα ὑπὸ ἐπισκόπων ὀλιγωτέρων τῶν τριῶν τυγχάνει ἔγκυρος; Κατὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, καὶ συγκεκριμένως κατὰ τὸν Α' Ἀποστολικὸν Κανόνα, ἡ χειροτονία ἐπισκόπου δέον νὰ γίνηται ὑπὸ «ἐπισκόπων δύο ἢ τριῶν». Ὁ κανὼν οὗτος τηρεῖται πιστῶς ὑπὸ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἥς τὸ Κανονικὸν Δίκαιον ἀπαιτεῖ τὴν ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἐπισκόπου συμμετοχὴν πλειόνων τοῦ ἐνὸς ἐπισκόπων. Μάλιστα δὲ ἡ ὑπὸ δύο ἐπισκόπων τέλεσις τῆς εἰς ἐπίσκοπον χειροτονίας δύναται ὅπως θέση εἰς κίνδυνον τὴν κανονικότητα τῆς χειροτονίας. Οὐχ ἤττον ὅμως ἡ πρᾶξις τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας δὲν ἀμοιρεῖ παραδειγμάτων εἰς ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ ἀπλῶς, καὶ περισσότερον δι' ἀνάγκην, ὑπὸ ἐνὸς μόνου ἐπισκό-

που γενομένη χειροτονία ἐπισκόπου εἶναι μὲν ἔκθεσμος, ἢ ἀκανόνιστος, οὐχὶ ὅμως καὶ καθ' ὀλοκληρίαν ἄκυρος καὶ μὴ ὑπάρχουσα²³. Τὸ θέμα ὅμως ἐξεταστέον ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Δυτικῆς παραδόσεως, καὶ συμφῶνως πρὸς τὸ τότε Ἐκκλησιαστικὸν Ρωμαϊκὸν Δίκαιον, ἐφ' ὅσον τὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης συνετελέσθησαν ἐν τῇ δύσει καὶ ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ὡς γνωστόν, ἡ Ρωμαιο-

23. Ἡ περίπτωση τῆς χειροτονίας τοῦ Σιδηρίου ἐν Αἰγύπτῳ, κατὰ τὸν 8' αἰῶνα, ὑπὸ μόνου Φίλωνος τοῦ Κυρηναίου, ὡς Ἐπισκόπου Παλαιβίσεως, «διὰ τὸ ἀπαρησίαστον τῶν Ἐπισκόπων, ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις» (Πηδάλιον, Ἀθῆναι 1957^ο, σελ. 3). Τὸ γεγονός ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Συνεσίου (Ἐπιστολὴ 67, P.G. 66, 1413-1416), χαρακτηρίζοντος τὴν χειροτονίαν «ἐκθεσμον» («ἐκθέσμως μὲν οὖν»). Τὸν Σιδηρίον τοῦτον ὁ Μ. Ἀθανάσιος λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν ἀπόλυτον ὀρθοδοξίαν αὐτοῦ, ὠνόμασε Μητροπολίτην Πτολεμαίδος, ἐφαρμόσας τὸ μέτρον τῆς οἰκονομίας, χάριν ἀνωτέρου συμφέροντος τῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὴν νεωτέραν δὲ ἱστορίαν τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας τοιαύτη ἢ περίπτωσις τοῦ Ἐπισκόπου Κόδιακ Ἰωάσαφ. Ὁντως, ὁ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Διοικήσεως Συνόδου τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἀνάληψιν τῆς διευθύνσεως τῆς ἐν Ἀλάσκᾳ Ἱεραποστολῆς Ἐπίσκοπος Κόδιακ ἐκλεγείς Ἀρχιμανδρίτης Ἰωάσαφ ἐξουσιοδοτήσῃ τῆς Συνόδου ταύτης ἐχειροτονήθη τὴν 10ην Ἀπριλίου 1799 ἐν Ἱερουσόλῳ ὑπὸ μόνου τοῦ Ἐπισκόπου Βενιαμίν, διὰ τὸ δύσκολον τῆς παρουσίας ἐκεῖ πλειόνων Ἐπισκόπων. Ἰδέ, ORTHODOX AMERICA, 1794-1976, DEVELOPMENT OF THE ORTHODOX CHURCH IN AMERICA, Νέα Ὦρκη 1975, σελ. 16.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 72 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

Τρεμπέλα, π. Εὐσεβίου Ματθοπούλου, εἰς τὰς μέχρι τοῦ σημείου τούτου ἐνεργείας του.

Ἐν συνεχείᾳ θὰ ἀναφερθῶμεν εἰς τὴν ἀπαρχὴν ὀργανωτικῆς δράσεως τοῦ Εὐσεβίου Ματθοπούλου, ἢ ὅποια θεθαίως ἀφορᾷ ἐμμέσως καὶ εἰς τὸν Π. Τρεμπέλαν.

Ὁ ὑπεύθυνος καὶ αὐθεντικὸς βιογράφος του (Σερ. Παπακώστας) ἀναφέρει ρητῶς «Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης (1876) ὁ πατὴρ Εὐσέβιος, κατανοήσας πόσον σπουδαίως θὰ προώθειεν ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ δὲ τῆς συγκροτήσεως ὁμάδων, αἱ ὁποῖαι συζητητικῶς θὰ ἐξετάζουν τὰ ἀφορῶντα τὸν χριστιανικώτερον των καταρτισμὸν ζητήματα, εισηγήθη τὴν συγκροτήσιν τριακτῆς ὁμάδος εἰς τὴν Σχολὴν (τοῦ Λόγου). Τὸ σύστημα δὲ τοῦτο τῶν ὁμάδων ἐκαλλιεργήσεται ὁ πατὴρ Εὐσέβιος ἐντατικώτερον καὶ εἶδεν ἐξ αὐτοῦ ἀξιολογώτατους καρπούς χριστιανικῆς οἰκοδομῆς» (σελ. 20).

Αὐτὸς δὲ ὁ Τρεμπέλας, βιογραφῶν τὸν Εὐσέβιον Ματθοπούλον, προσθέτει (Θ. Η. Ἐγκυκλοπ. τ. 8, σ. 845).

«Προώριστο ὅμως ἐπὶ μακρὸν ἀκόμη νὰ ἐξακολουθήσῃ μόνος ἐπιδιώκων τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ φαινομενικῶς οὐτοπιστικῶ ὄνειρου του. Καὶ ἤγγιζε πρὸς τὰς δυσμὰς τοῦ βίου του, ὅτε συνεδέθη μετὰ τῆς τετραδὸς τῶν νεαρῶν φοιτητῶν (Δ. Φαραζουλή, Π. Τρεμπέλα, Δ. Παναγιωτοπούλου, Ἰγγ. Κολιοπούλου), οἵτινες θὰ ἀπετέλουσαν τὸν πυρῆνα τῆς ἐν ἔτει 1907 ἐδρυθείσης ἀδελφότητος, ἥτις ἐκ τοῦ ἀπὸ τοῦ 1911 ἐκδοθέντος περιοδικοῦ Ζωὴ ἔλαβε τὸ ὄνομα τῆς. Καὶ συνήντησε μὲν πολλὰς ἀντιδράσεις, κατηγορηθείσης τῆς ἀδελφότητος καὶ αὐτοῦ ἐπὶ αἰρέσει... (1914 ἐπὶ Θεοκλήτου Α', 1917 ἐπὶ Μελετίου καὶ 1923 ἐνώπιον πάσης τῆς Ἱεραρχίας) ἀλλ' εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις ταύτας ἐδικαιώθη».

★

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

καθολική 'Εκκλησία, ποιουμένη διάκρισιν μεταξύ «ἐγκύρου» καὶ «νομίμου», τὴν παρουσίαν συλλειτουργῶν θεωρεῖ ὡς ἀφορῶσαν μόνον εἰς τὸ νόμιμον τῆς χειροτονίας, τοῦθ' ὅπερ διατυποῦται καὶ εἰς τὸν CODEX JURIS CANONICI (Κανὼν 954) αὐτῆς. 'Εξ ἄλλου οἱ θεολόγοι τῆς Σουηδικῆς 'Εκκλησίας βλέπουν τὸ θέμα ἐν συναρτήσει πρὸς τὰ γεγονότα μιᾶς μεταβατικῆς περιόδου ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξαρτήσεως ἐκ τῆς ἑδρας τῆς Ρώμης εἰς ἐκκλησιαστικὴν αὐτοκεφαλίαν, ὡς ἐκφράζεται σχετικῶς ὁ 'Επίσκοπος τῆς Σουηδικῆς 'Εκκλησίας Γουσταῦος AULEN, ἐν τῷ δευτέρῳ Παγκοσμίῳ Συνεδρίῳ περὶ Πίστεως καὶ Τάξεως, τῷ συνελθόντι ἐν 'Εδιμβούργῳ κατὰ τὸ ἔτος 1937: «Βεβαίως, ἀπεσπάσθημεν ἐκ τῆς Ρώμης, ἀλλ' ἐκτὸς τούτου, ἡ 'Εκκλησία ἡμῶν ἐσυνέχισε τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς, δίχως νὰ διαφέρῃ κατὰ πολὺ ἐκείνου ὅπερ ἦτο πρὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως. Κατέστημεν ἐν σύστημα ἔθνικῶν ἀνεξαρτήτων, αὐτοκεφάλων, 'Εκκλησιῶν. 'Ὡς πρὸς τοὺς 'Επισκόπους, ἡ θέσις αὐτῶν εἶναι ὁμοία ἐκείνης τῶν 'Επισκόπων ἐν ταῖς 'Ελληνορθόδοξοις 'Εκκλησίαις. Εἰς μεταξύ αὐτῶν ἐνεργεῖ ὡς πρῶτος μεταξύ ἴσων (PRIMUS INTER PARES)»²⁴.

3. — 'Η 'Ορθόδοξος 'Εκκλησία, ὡς γνωστόν, εὐρίσκεται ἐν προεκχωρημένῳ θεολογικῷ διαλόγῳ μετὰ τῆς 'Αγγλικανικῆς 'Εκκλησίας²⁵. Μάλιστα δὲ τὸ κῦρος τῶν 'Αγγλικανικῶν χειροτονιῶν ἔχει ἀναγνωρισθῆ ὑπὸ τῶν 'Εκκλησιῶν Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1922, 'Ιεροσολύμων τὸ 1923, 'Αλεξανδρείας τὸ 1930 καὶ Ρουμανίας τὸ 1936. Σουηδικῆ ὅμως 'Εκκλησία καὶ 'Αγγλικανικὴ εὐρίσκονται ἐν μυστηριακῇ κοινωνίᾳ, κατόπιν διαπραγματεύσεων αἱ ὁποῖαι ἤρξαντο κατὰ τὸ ἔτος 1888 καὶ κατέληξαν εἰς τὴν μυστηριακὴν ταύτην κοινωνίαν, διακηρυχθεῖσαν ἀπὸ πλευρᾶς μὲν 'Αγγλικανικῆς, κατὰ τὸ Συνέδριον τοῦ Λάμπεθ τοῦ 1920, ἀπὸ πλευρᾶς δὲ Σουηδικῆς ὑπὸ τῆς Συνόδου τῶν 'Επισκόπων τὸ 1922. Κατὰ τὰς διεξαχθείσας διαπραγματεύσεις, καὶ ἤδη κατὰ τὸ ἔτος 1911, ἡ 'Αγγλικανικὴ 'Εκκλησία διεκήρυξεν ὅτι ἡ ἐπισκοπικὴ διαδοχὴ διετηρήθη ἄνευ διακοπῆς ἐν τῇ Σουηδικῇ 'Εκκλησίᾳ καὶ ὅτι ἡ 'Εκκλησία αὕτη ὀρθῶς φρο-

νεῖ περὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος καὶ θεωρεῖ τὴν ἱερωσύνην ὡς θεόθεν ἐγκαθιδρυμένον ὄργανον διὰ τὴν διακονίαν τοῦ Λόγου καὶ τῶν Μυστηρίων, μεταδοθεῖσαν ἀδιακόπως κατὰ τὴν διαδρομὴν τῆς ἱστορίας τῆς Σουηδίας»²⁶.

4. — Τέλος, ἡ Σουηδικὴ 'Εκκλησία, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1960, προβαίνει εἰς χειροτονίας γυναικῶν, ἀπαφανθεῖσα ὅτι δὲν ὑφίστανται ἀγιογραφικοὶ καὶ θεολογικοὶ λόγοι ἀποκλείοντες τοιαύτην περίπτωσιν καὶ ὅτι ἐπέστη ὁ κατάλληλος χρόνος ἵνα τροποποιηθῇ ἡ ἐν προκειμένῳ παράδοσις καὶ ὅτι γυναῖκες ἔχουσαι τὴν προσήκουσαν θεολογικὴν κατάρτισιν καὶ τὴν ἀπαιτούμενην κλήσιν ἀπὸ Θεοῦ δύνανται ὅπως ὑπηρετήσωσι τὴν 'Εκκλησίαν ὡς ἱερεῖς²⁷. 'Εξ ἄλλου ὅμως τυγχάνει γνωστὴ ἡ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀμετακίνητος παραδοσιακὴ θέσις τῆς 'Ορθόδοξου 'Εκκλησίας²⁸. Τὸ θέμα ἀσφαλῶς τυγχάνει οὐχὶ ἀσχετον πρὸς τὸ ὅλον θέμα τῆς ἀποστολικότητος καὶ τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς ἐν τῇ Σουηδικῇ 'Εκκλησίᾳ, καὶ τοῦ μετ' αὐτῆς Θεολογικοῦ διαλόγου²⁹.

26. NATHAN SÖDERBLOM, DOKUMENT TILL FRAGAN OM NATTVARDSGEMENSKAP MED ENGLANDS KYRKA (Κείμενα ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας μετὰ τῆς 'Αγγλικανικῆς 'Εκκλησίας), ἐν KYRKOISTORISK ARSSKRIFT ('Ἐπετηρὶς 'Εκκλησιαστικῆς Ἱστορίας) 23 (1923) 362.

27. Μητροπολίτου Σουηδίας Παύλου, 'Η Σουηδικὴ 'Εκκλησία, ~~ἡ~~ Τιμητικῷ Τόμῳ. «Χαριστήρια εἰς τιμὴν τοῦ Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος Μελίτωνος», Θεσσαλονικὴ 1977, σελ. 451-462.

28. 'Αρχιεπισκόπου Θουατερίων καὶ Μ. Βρετανίας, 'Αθηναγόρου, 'Ἐρωτήματα ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν. 'Ο 'Ορθόδοξος Κήρυξ 11 (1975), τεύχος 125-126, σελ. 7-9.

29. Εἰς τὸ κοινὸν 'Ανακoinωθέν, τὸ ἐκδοθὲν μετὰ τὴν θεολογικὴν συζήτησιν μεταξύ 'Ορθόδοξων καὶ 'Αγγλικανῶν ἐν Νέα 'Υόρκῃ (22-24 'Ιανουαρίου 1976) ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀποδοχῆς τῶν γυναικῶν εἰς τὴν ἱερωσύνην, διαπιστοῦται ἡ σαφὴς διαφωνία τῶν δύο μερῶν ἐπὶ τοῦ σημαντικοῦ τούτου θέματος. Εἰδικώτερον οἱ μετασχόντες τῆς συζητήσεως 'Ορθόδοξοι θεολόγοι ἐτόνισαν ὅτι: ἂν ἡ ἀγγλικανικὴ κοινότης προχωρήσῃ εἰς τὴν ἀποφασιστικὴν ἐνέργειαν νὰ δεχθῇ γυναῖκας εἰς τὴν ἱερωσύνην καὶ τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, τὸ γεγονός τούτο θὰ προσβάλλῃ ὄχι μόνον ἐν σημείῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, ἀλλὰ αὐτὴν ταύτην τὴν βᾶσιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὡς αὕτη ἐκφράζεται εἰς τὰ ἀξιώματα τῆς 'Εκκλησίας, θὰ ἔχη δέ, ὡς εἶναι προφανές, ἀποφασιστικῆς σημασίας ἀρνητικὸν ἀποτέλεσμα ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἀγγλικανικῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωμάτων καὶ ἐν γένει τοῦ μέλλοντος τοῦ διαλόγου μεταξύ 'Ορθόδοξων καὶ 'Αγγλικανῶν. Δελτίον «'Επισκοπικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν, 20 (1973) 231-327, ἰδίᾳ δὲ αἱ σελίδες 263-270.

24. FOI ET CONSTITUTION, ACTES OFFICIELS DE LA DEUXIEME CONFERENCE UNIVERSELLE, EDIMBURG, 3-18 AOUT 1937, PARIS 1939, σελ. 119.

25. 'Ιω. Καρμίρη, 'Η 'Ορθόδοξος 'Εκκλησία ἐν διαλόγῳ μετὰ τῶν ἑτεροδόξων 'Εκκλησιῶν, ἐν 'Επιστημονικῇ 'Ἐπετηρὶς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν, 20 (1973) 231-327, ἰδίᾳ δὲ αἱ σελίδες 263-270.

26. Ν. Σόδερβλομ, Οἱ λαῖκοι ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ, 'Αθήναι 1976, σελ. 135.

Ο ΜΕΤΑΞΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΡΩΜΗΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΝ ΕΞΕΛΙΞΕΙ*

Ἀπὸ Ρωμαιοκαθολικῆς πλευρᾶς ἐγένετο ἀνάλογος ἐνημέρωσις τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῆς δραστηριότητος τῆς ἀντιστοίχου Τεχνικῆς ἐκ Θεολόγων Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν προπαρασκευὴν τοῦ Διαλόγου μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, μετ' εἰδικῆς ἀναφορᾶς πρὸς τὸ ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν προταθὲν θέμα τῆς Μυστηριολογίας.

Ἐν συνεχείᾳ ἐγένετο εὐρεία θεολογικὴ συζήτησις ἐπὶ τῆς ἐκατέρωθεν διδασκαλίας περὶ Μυστηρίων, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν διανοιγόμενων προσπιπτῶν εἰς τὸ θέμα, κυρίως ἀπὸ πλευρᾶς σχέσεως τῆς Θ. Εὐχαριστίας μετὰ τῶν λοιπῶν Μυστηρίων ἐν τῇ καθόλου Ἐκκλησίᾳ, ἅμα δὲ καὶ σχέσεως τῶν Μυστηρίων πρὸς τὴν πνευματολογία, τὴν τριαδολογίαν, τὴν ἐσχατολογία, τὸν ἄνθρωπον, τὴν φύσιν καὶ τὴν καινὴν κτίσιν.

Ἀκολούθως, ἀπὸ πλευρᾶς Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, παρεσχέθησαν πληροφορίαι ἐπὶ τοῦ εὐρύτερου ἔργου τῆς προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ἐπὶ τῶν δραστηριοτήτων τῆς Ὁρθοδόξου Γραμματείας διὰ τὴν προπαρασκευὴν αὐτῆς, ἐπὶ τῶν ὀργανωθέντων συνεδρίων διὰ τὸν κοινὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα, διὰ τὴν ὀρθόδοξον νεολαίαν, εἰδικώτερον δὲ καὶ διὰ τοὺς διμερεῖς Διαλόγους τῆς Ὁρθοδοξίας μετὰ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, καὶ δὴ τοῦ Ἀγγλικανισμοῦ, τῶν Παλαιοκαθολικῶν, τῶν ἀρχαίων ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, τῶν Λουθηρανῶν, τῶν Μετηρρυθμισμένων Ἐκκλησιῶν, τῶν Μεθοδιστῶν κλπ.

Ἀντιστοίχως ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἀντιπροσωπεία ἐνημέρωσε τὰ μέλη τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν δραστηριοτήτων τῆς ἐν Ρώμῃ Γραμματείας ἐπὶ τῆς ἑνότητος τῶν Χριστιανῶν κατὰ τὸ διαρρηῦσαν ἔτος.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 74 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

ὁ Σεβ. Καρδινάλιος κ. Ἰ. Βίλλεμπραντς εἰδικώτερον προσέβη εἰς εὐρείαν ἐνημέρωσιν ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν Ἐπισκόπων ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς Κατηχήσεως καὶ παρεσχέθησαν αἱ δέουσαι πληροφορίαι ἐπὶ τῶν διμερῶν διαλόγων τῆς Ρώμης μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν. Ἐν κατακλείδι ἐγένετο ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων ἐπὶ τῶν σχέσεων καὶ τῶν δραστηριοτήτων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐν τὸς τοῦ Π.Σ.Ε., καὶ ἰδίᾳ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὰς ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς παρουσιαζομένας νέας προϋποθέσεις καθορισμοῦ τῶν ἐκκλησιολογικῶν δεδομένων μετοχῆς εἰς τὸ Π.Σ.Ε. τῶν «Παραδοσιακῶν» Ἐκκλησιῶν ὡς εἶναι ἡ Ὁρθόδοξος καὶ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, ἀμφοτέραι συμπίπτουσαι εἰς κεφαλαιώδεις διδασκαλίας ἔναντι ὀρισμένων ἀκροτήτων τῶν φιλελευθέρων μορφῶν τοῦ συγχρόνου Προτεσταντισμοῦ.

Ἀπὸ ρωμαιοκαθολικῆς πλευρᾶς ἀνεγνωρίσθη ἡ εἰς τὸν τομέα τοῦτον προσφορά τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι, ἀπὸ τριῶν καὶ πλέον δεκαετηρίδων ἐν τὸς τῆς ὀργανωμένης Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, αἴρουν De facto τὸ ὅλον βάρος τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν ἐκάστοτε προκύπτοντων ἐκκλησιολογικῶν καὶ εὐρύτερος θεολογικῶν προβλημάτων.

Αἱ συνομιλίας αὗται ἐσυνεχίσθησαν ἐν τῷ αὐτῷ οἰκοδομητικῷ πνεύματι καὶ εἰς τὰ ἀκολουθήσαντα δύο γέυματα ἐργασίας.

Τὴν ἐπομένην, Παρασκευὴν 2 Δεκεμβρίου, ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἀντιπροσωπεία προσελθοῦσα εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἀπεχαιρέτησε τὴν Α. Θ. Παναγιώτητα τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Δημήτριον, ἠδ' ἐχαρίστησε διὰ τὴν παρασχεθεῖσαν φιλοξενίαν, ἐξέφρασε τὴν ἱκανοποίησιν αὐτῆς καὶ τὰς εὐχαριστίας διὰ τὰς διεξαχθείσας ἐπιωφελεῖς συνομιλίας, τὰς προγραμματισθείσας κατὰ τὸν τρόπον ἄριστον καὶ ἱκανοποιητικόν, καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ ἴδια, προπεμφθεῖσα ἐν τῷ ἀεροδρῶ-

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, πάντα τὰ ἀνωτέρω, ἔχουσι τὴν σημασίαν αὐτῶν, τόσον διὰ τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν γενικῶς³⁰, ὅσον καὶ διὰ τὴν διαλεγόμενην Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, δεδομένου ὅτι ἡ μυστηριακὴ κοινωνία, ἣτις θὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἐπίστεψιν καὶ ἐπικύρωσιν «τῆς ἐνότητος ἐν τῇ πίστει», προϋποθέτει τὴν ἀμοιβαίαν ἀναγνώρισιν τοῦ κύρους τῶν χειροτονιῶν ἐν ἐκατέρᾳ τῶν ἐν θεολογικῷ διαλόγῳ Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ἀδιάκοπον διατήρησιν τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς ἐν αὐταῖς. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔλαβεν ἤδη τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς διὰ τὴν προετοιμασίαν ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς ἐπισήμου θεολογικοῦ διαλόγου μετὰ τῶν

Λουθηρανῶν καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ μετὰ τῆς Συνοδικῆς Ἐκκλησίας. Τὰ ἐπέκεινα τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς πιστεύει ὅτι εἶναι ἔργον τοῦ Παναγίου Πνεύματος, τὸ ὅποῖον θὰ ὀδηγήσῃ ἀσφαλῶς καὶ τοὺς ἐπωμιζομένους τὴν εὐθύνην τῶν θεολογικῶν διαλόγων αἰεὶ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν» (Ἰω. 16,13).

† Ὁ Σουηδίας ΠΑΥΛΟΣ

30. M. R. PAQUIER, LE PROBLEME OECUMENIQUE DU MINISTERE, LA SUCCESSION APOSTOLIQUE, LAUSANNE 1937.

μίω ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Διαλόγου μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

**

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἑκατέρωθεν ἐπὶ τῇ ἐφετεινῇ θρονικῇ ἑορτῇ διαμειφθέντα.

Διὰ τὸ παρὸν ἔτος εἰδικώτερον ἢ Α.Θ. Παναγιώτης ἠθέλησε γὰ ἐπισυνάψῃ καὶ ἑτέραν ἐκδήλωσιν, ἤτοι τὴν ἄμεσον Ἀντιμηνύματος πρὸς τὸ ἀπὸ τοῦ Πάπα Μήνυμα, διὰ τῆς ἀποστολῆς εἰδικοῦ ἐκπροσώπου Αὐτῆς, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνος, ὅστις καὶ ἐπισκεφθεὶς ἐν Ρώμῃ τῇ 7ῃ Δεκεμβρίου ἐ.ξ. ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς 12ης ἐπετείου ἀπὸ τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων (1965) τὴν Α. Ἀγιότητα τὸν Πάπαν Παῦλον τὸν Στ' ἐπέδωκε τὸ ἐπίσημον τοῦτο Πατριαρχικὸν Κείμενον, σχῶν ἅμα τὴν εὐκαιρίαν, ἵνα προέλθῃ εἰς οἰκοδομητικὰ συνομιλίας μετ' αὐτοῦ ἐπὶ θεμάτων εὐρυτέρως ἐνδιαφερόντων τὰς δύο Ἐκκλησίας.

**

Εὐθὺς κατωτέρω παρατίθενται κατὰ σειρὰν τὰ κείμενα τῶν ἀνταλλαγείσων ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ Προσφωνήσεων καὶ τῶν ἰδιαίτερων Μηνυμάτων τῆς Α. Ἀγιότητος τοῦ Πάπα Παύλου τοῦ Στ' πρὸς τὴν Α.Θ. Παναγιώτητα τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Δημήτριον καὶ τῆς Α.Θ. Παναγιότητος πρὸς τὴν Α. Ἀγιότητα τὸν Πάπαν Παῦλον Στ'.

Α'. Ἡ προσφώνησις τοῦ Σεβ. Καρδινάλιου κ. Ἰ. Βίλλεπραντς πρὸς τὴν Α.Θ. Παναγιώτητα ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῶ:

Παναγιώτατε,

Ἐν κοινωνίᾳ πίστεως, ἐν ἐνότῃ ἀγάπῃ, ἐμψυχωμένοι ἀπὸ μίαν ζῶσαν ἐλπίδα, εἰμεθα ἠνωμένοι σήμερον ἐν τῇ προσευχῇ μετὰ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, μετὰ τῶν σεβασμίων ἀδελφῶν τῆς Ἁγίας Συνόδου, μεθ' ὅλον τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ πιστοῦ λαοῦ, εἰς κοινὸν ἐορτασμὸν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, προστάτου τῆς Πατριαρχικῆς καὶ Οἰκουμενικῆς ταύτης καθέδρας.

Ὁ Κύριος ἐχορήγησεν ἡμῖν ἀπαξ εἰς τὴν μεγάλην ταύτην πνευματικὴν χαρὰν.

Ἡ παρουσία ἐπιπῦθα τῆς Καθολικῆς ταύτης Ἀντιπροσωπείας, τῆς ἀποσταλείσης ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Ἀγιοῦ τοῦ Πάπα Παύλου τοῦ Στ', ὡς ἡ παρουσία ἐν Ρώμῃ κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου τῆς ὑπὸ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ἀποσταλείσης Ἀντιπροσωπείας, εἶναι σημεῖον τῶν ἀδελφικῶς ἀμοιβαίων δεσμῶν, οἷνες ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, καθίστανται στενωτέρου

καὶ ἀπαιτητικώτεροι διὰ τὰς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Οὗτοι εἶναι σημεῖα ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ἐβοήθησεν ἡμᾶς, ἵνα ἐπανασυνειδητοποιήσωμεν, ὅτι ἡ κοινωνία αὕτη τεθεμελιώται ἐπὶ τῆς κοινῆς κληρονομίας τῆς προοίους ἐκ τῶν Ἁγίων Γραφῶν, κληρονομίας βιωθείσης καὶ μεταδοθείσης ὑπὸ ἐπτά συνόδων, τὰς ὁποίας ἡμεῖς, Καθολικοὶ καὶ Ὀρθόδοξοι ἀπὸ κοινοῦ, ἀναγνωρίζομεν ὡς Οἰκουμενικάς, καὶ αἱ ὁποῖαι συνεκροτήθησαν ἅπασαι εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην τὴν περιήρημον δι' ὀλόκληρον τὴν Χριστιανωσύνην.

Δὲν εἶναι ἡ μωτηριακὴ πραγματικότης ἥτις καθιστᾷ στερεὰν καὶ οὐσιωδῶς ἀναλλοίωτον τὴν κοινωνίαν ταύτην; Πιστεύομεν, πράγματι, Καθολικοὶ καὶ Ὀρθόδοξοι, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ μέγα μωτηριον τῆς σωτηρίας, ὁ σῦλος καὶ τὸ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας. Ἡ βαθεῖα αὕτη πεποιθῆσις εἶναι ἡ θάσις ἐπὶ τῆς ὁποίας θεμελιούνται αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἡμῶν, σχέσεις ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἡ Ἐκκλησία, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πορείας αὐτῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἀνθρώπων, συνήνησε καὶ ἔζησε πολλαπλᾶς δυσχερείας, ἴσους ἐσωτερικὰς ὅσον καὶ ἐξωτερικὰς. Μεταξὺ τῶν δυσχερειῶν τούτων, αἱ διαφοραὶ καὶ αἱ διαιρέσεις, αἵτινες προσέβαλον τὸν ἄρραφον χιτῶνα τοῦ Χριστοῦ, ὑπῆρξαν αἱ ἐξ ὧν ὑπέφερον αὕτη περισοότερον. Ἐν τῇ ὑπομονῇ καὶ τῇ ἀγάπῃ, προσπαθεῖ ἵνα ὑπερπηδήσῃ ταύτας διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Πνεύματος, τῆς δοθείσης αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Ἀναστάσιος Χριστοῦ. Ἡ Ἐκκλησία ἀφῆλει ἵνα ὑπερπηδήσῃ ταύτας διὰ τὴν δυνάμειν γὰ διακηρύξῃ εἰς τὸν κόσμον τὸ μωτηριον αὐτῆς. Ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς οἰκοδομεῖται ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Τὸ Πνεῦμα, ἡ τελικὴ ἐσχατολογικὴ πραγματικότης, ἐξηγγέλθη τοῖς ἀνθρώποις. Ἡ κοινότης τῶν πιστῶν τῶν ἐξηγορασμένων διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐνοσεωματομένων αὐτῷ, ὀδηγεῖται προσοδεντικῶς διὰ τῶν μωτηριῶν εἰς τὴν μεταμόρφωσιν καὶ εἰς τὴν θέωσιν. Ἐκεῖ τοποθετοῦνται ἡ βαθυτέρα ζωὴ καὶ πραγματικότης τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν. Ἐκεῖ δένεται ἡ ἐνοῦσα αὐτὰς μωτική αὐτῆς κοινωνία, μωτική, πλὴν πραγματικὴ καὶ ἀποτελεσματικὴ ὅπως κάθε ἔργον τοῦ Θεοῦ.

Ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει, ἡ ἐνεργοποίησις τῶν δώρων τούτων, ἡ ἐξέλιξις τῆς μωτηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, αἱ δοθεῖσαι εἰς τὴν κοινὴν ταύτην πίστιν ἐκφράσεις, ὑπῆρξαν διάφοροι, πλούσιοι καὶ συμπληρωματικοὶ ἐν τῇ ποικιλίᾳ αὐτῶν.

Ἡ μωτηριακὴ αὕτη πραγματικότης, τὴν ὁποίαν ζῶμεν, εἶναι ἡ θάσις τῶν στερεῶν σχέσεων αἱ ὁποῖαι ἐγκαθίστανται μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν. Δίδει στερεότητα εἰς τὸν ἐγκαινιζόμενον εὐέλπιδα διάλογον. Οὗτος δέον ὅπως ἐπιτρέπῃ ἡμῖν ἵνα ἀντιμετωπίσωμεν μετὰ χριστιανικοῦ ρεαλισμοῦ καὶ ἀποσαφηνίσωμεν ὀριστικῶς ἅπαντα τὰ σημεῖα, αἵτι-

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΕΡΚΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ (ΧΑΡΙΣΙΑΔΟΥ)

Λ Ο Γ Ο Σ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΣΕΠΤΩ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΩ ΝΑΩ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ ἑ. ἔ.

Ἐορτάζομεν σήμερον πανδήμως καὶ σεμνοπρεπῶς τὴν μνήμην τῶν Τριῶν Μεγάλων Ἱεραρχῶν, οἱ ὅποιοι μετὰ παρέλευσιν δεκαῆξ ὀλοκλήρων αἰῶνων, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἔδρασαν καὶ ἐμεγαλόρρησαν, ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι δι' ὀλοκλήρον τὴν χριστιανικὴν ἀνθρωπότητα «ἀστέρες πολύφωτοι τοῦ νοητοῦ στερεώματος», φωτίζοντες διὰ τῆς λάμπρας τοῦ πνεύματος, τῆς ζωῆς τῶν καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν κατὰ χριστιανικὴν συνείδησιν, ἢ ὅποια ζητεῖ νὰ ἀντλήσῃ δύναμιν, σοφίαν καὶ ἀρετὴν, νὰ τόγγῃ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολὴν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ.

Ἡ Ἱερὰ παρακαταθήκη, τὴν ὁποίαν ἄσπιλον καὶ ἀνόθευτον μᾶς ἐκληροδότησαν, χωρὶς νὰ προδώσῃν τὰς ἀρχὰς τῶν, ἀφοῦ ἠγωνίσθησαν, ἐδιώχθησαν, ἐξωρίσθησαν καὶ ἔδωκαν μαρτυρίαν καταπληκτικὴν ἐν μέσῳ τῶν λαῶν καὶ τῶν ἐθνῶν, δὲν εἶναι μόνον θησαυρός, τὸν ὅποιον ζηλοτύπως ὑποχρεούμεθα νὰ κατέχωμεν, ἀλλὰ καὶ ὠκεανὸς δυνάμεων καὶ ἐνεργειῶν ἀνυπολόγιστων, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἔχωμεν ἐν ἐργηρόσει καὶ ἐν κινήσει διὰ νὰ μὴ περιπέσωμεν εἰς τὴν ψύξιν καὶ τὴν νάρκωσιν.

Ποιμένες καὶ ποιμαινόμενοι, διδάσκαλοι καὶ μαθηταί, ὅσοι ἤλθομεν σήμερον ἐδῶ εἰς ἐκδήλωσιν τιμῆς καὶ αἰδίου πρὸς τοὺς Μεγάλους Ἱεράρχας εὐ-

γνωμοσύνης, ἀλλὰ καὶ ἐμμονῆς καὶ πισιότητος πρὸς τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν οὗτοι ἐξεπροσώπησαν καὶ ἠρμήνευσαν, ἔχομεν ἰδιαίτερον ὑποχρέωσιν νὰ πράξωμεν ὑπευθύνως καὶ ἐνσυνειδήτως β.τι ἐπιβάλλεται εἰς ἡμᾶς, σήμερον, ὅποτε ὁ ὄλιμος καὶ ἡ ἀθεΐα καὶ ἐν γένει τὰ ἀντίθετα σοστήματα προσπαθοῦν νὰ ὀδηγήσῃν, εἴτε δολίως καὶ ὑπόβριως, εἴτε διὰ τῆς βίας καὶ τοῦ πειθαναγκασμοῦ, εἰς ἀπομόνωσιν τὸ πνεῦμα καὶ τὸν θρησκευόντα ἄνθρωπον, ὁ συναγεμὸς ὄλων τῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἐνεργοῦν ἐν τὸς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, εἰς μίαν συντονισμένην δραστηριότητα, προβάλλει περισσότερον παρὰ ποτὲ ἐπιτακτικὸς.

Αἱ δυνατοῖτες αὐταί, ὁ συντονισμὸς τῶν ὁποίων θὰ ἐξαγάγῃ ἀπὸ τὴν ἀπομόνωσιν καὶ τὴν νάρκην τὴν ἐνσυνείδητον Χριστιανικὴν Κοινότητα, θὰ ἀποτελέσῃν σήμερον τὸ ἀντικείμενον τοῦ Ἱ. Ἀμβωνος.

***

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Σεπτῆ τῶν Ἱεραρχῶν χορεία,

Τέκνα τῆς Ἐκκλησίας ἀγαπητά,

Συγκρίκεις διατυποῦται ἡ γνώμη διὸ παρῆλθε ἀνεπιστρέπτει ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρξεν

νὰ εἶναι ἀκόμη πηγὴ δυσχερειῶν καὶ ἐμποδίζον εἰσέτι ἡμᾶς νὰ συνιεροουργήσωμεν τὴν θεϊαν Εὐχαριστίαν. Πρέπει νὰ τοποθετηθῇ ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ καρδίᾳ τοῦ μωτηρίου τοῦτου, εἰς τὸ κεντρικὸν τοῦτο σημεῖον ὅπου περιλαμβάνονται ἐν τῇ ἐνότητι ἡ πολλαπλότης καὶ ἡ ποικιλία τῆς ἐπιφανείας. Ἐκεῖ ἐν τῷ φωτὶ τοῦτου, ἀνακαλύπτουμεν καὶ ἀναγνωρίζουμεν ἐαντοὺς ἀληθῶς ὡς ἀδελφούς, ἀνακαλύπτουμεν καὶ ἀναγνωρίζουμεν ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι ἡμῶν εἶναι ἀληθῶς ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι. Ἐν ταῖς προοπτικαῖς ταύταις, θεωροῦμεν ὡς λίαν σπουδαίαν καὶ λίαν ἐπείγουσαν τὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν ἐπιτελοῦν ἐν ἐκατέρῳ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν αἱ Τεχνικαὶ Ἐπιτροπαί, αἱ ἐπιφορτισμέναι μὲ τὴν προετοιμασίαν τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου. Καί, ἐφ' ὅσον ἡ προσεχὴς προετοιμασία τοῦ διαλόγου δέον νὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην συντετακισμένη, εἴμεθα εὐτυχεῖς διότι ἤδη κατέστη δυνατόν νὰ ἀναθέσωμεν εἰς δύο ὑποεπιτροπὰς νὰ σργανηθοῦν ἐν ὄψει τῆς ἐξασφαλίσεως τοῦ συντονισμοῦ τοῦτου. Ἐπείγει ὅπως θέσωμεν ἑνὸς ἀπαξ καὶ διὰ παντὸς εἰς τὰς ἐκ τοῦ παρελθόντος κληρονομηθείσας διαφορὰς ταύτας.

Διὰ πάντα ταῦτα, Παναγιώτατε, εἴμεθα βαθέως εὐτυχεῖς εὐρισκόμενοι ἐναυθὰ καὶ συμπροσευχόμε-

νοι εἰς τὸν Κύριον, βέβαιον διὸ ἡ κοινὴ ἡμῶν προσευχὴ εἶναι ἡ ἡχώ, ἐν ἡμῖν, τῆς προσευχῆς, τὴν ὁποίαν ἀπευθύνει ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν Πατέρα του ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας του: «Ἴνα ἐν ὧσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ»*. Ὁ κόσμος ἡμῶν, ὁ πλήρης ἐντάσεως καὶ κοπώσεως, ἀντιθέσεων καὶ ἀμερικτησίας, βίας καὶ παθητικότητος, ἀδικιῶν καὶ ἐλπίδος, ὁ κόσμος ἡμῶν ἀγαμένει νὰ ἔλθῃ κάποιος νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ καὶ νὰ τὸν μεταβάλλῃ, μετατρέπων αὐτὸν εἰς μίαν μόνην οἰκογένειαν εἰρήνης καὶ ἀγάπης. Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ μαρτυρήσῃ διὰ τῆς ἐνότητος καὶ τῆς ποιότητος τῆς ἀδελφικῆς αὐτῆς ζωῆς, διὸ τοῦτο εἶναι ἔργον τοῦ Κυρίου, «Ὅστις εἴη μεθ' ἡμῶν.

Παναγιώτατε, ἔχω τὴν τιμὴν ν' ἐγγειώσω ὑμῖν ἐν προσωπικὸν μήνυμα τῆς Αὐτοῦ Ἀγιότητος τοῦ Πάπα Παύλου τοῦ Στ'.

(Συνεχίζεται)

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Σ. ΖΑΦΕΙΡΗΣ

† Ὁ Γαρδικίου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Καθηγητὴς Πανεπιστημίου

* (Ἰωάν. 17,21).

ό πυρήν, πέριξ τού οποίου απεκρυσταλλοῦτο ὁλόκληρος ἡ ὀργάνωσις τού κόσμου, τὸ κοσμικὸν πνεῦμα βασιλεύει παντοῦ, ἡ Ἐκκλησία ὄλο καὶ περισσότερον ἀπομονοῦται καὶ ὀφείλομεν ἅπαξ ἔτι νὰ διαπιστώσωμεν ὅτι χάσμα μέγα χωρίζει ἱερέα καὶ κόσμον, Ἐκκλησίαν καὶ ἀνθρωπότητα.

Διαπιστοῦται ὅτι ὁ τρόπος ζωῆς τού κόσμου τούτου δὲν σχεδιάζεται οὔτε καὶ προγραμματίζεται ὑπὸ τού χριστιανισμοῦ. Ἀπόδειξις ἡ γενικευθεῖσα ἐκκοσμίκευσις εἰς ὄλους τοὺς τομεῖς, τὸ ἐπάγγελμα, τὴν οἰκονομίαν, τὴν τέχνην καὶ τὰ γράμματα, τὴν πολιτικὴν καὶ τὰς διεθνεῖς σχέσεις, τὸν κινηματογράφον καὶ τὴν ραδιοτηλεόρασιν. Ἐπὶ πλέον ἡ λατρεία τού σώματος καὶ τῆς μόδας, οἱ διάφοροι τρόποι ὀργανώσεως τῶν τέρψεων καὶ τῶν διασκέδασεων, ἡ ἐκπαίδευσις, ἡ οἰκογενειακὴ ζωὴ, ὁλοκληρώνουν τὴν εἰκόνα. Εἰς τὴν θέσιν τού Θεοῦ ἔχουν ἐνθρονισθῆ ἔννοια καὶ ἀντιλήψεις ἀπολύτως γήιναι, συχνὰ ἀντιθεϊστικά.

Τὸ γεγονός ὅτι ὁ τρόπος ζωῆς δὲν σχεδιάζεται πλέον ὑπὸ τού χριστιανισμοῦ ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἀνθρωπότητας εἰς ὄλον ἐγκοσμημένην ἀπόρροπον μάζαν. Ὁ Κολλεκτιβισμὸς τόσον εἰς τὴν Πολιτικὴν, ὅσον καὶ εἰς τὴν οἰκονομίαν δὲν εἶναι παρὰ τμηματικὴ ἐκδήλωσις ἐνὸς γενικωτέρου μετασχηματισμοῦ. Ἴσως δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ διατάσωμεν νὰ ὀμιλήσωμεν περὶ μιᾶς δικτατορίας τού περιβάλλοντος. Ζῶμεν οἱ πάντες ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τού περιβάλλοντός μας καὶ δὴ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν μέσων ἅτινα τοῦτο διαθέτει διὰ νὰ ἐπιηρεάξῃ τὰς μάζας καὶ τὴν κοινὴν γνώμην.

Παραλλήλως ἡ ἀντιπνευματικότης, ἡ ὁποία ἐξεντελίζει τὸν σημερινὸν ἀνθρώπον δὲν εἶναι μία ἐπὶ πλέον ἀπόδειξις ὅτι ὁ τρόπος ζωῆς τού κόσμου δὲν προγραμματίζεται πλέον βάσει τῶν ἀρχῶν τού χριστιανισμοῦ; Τὰ πάντα μᾶς δίδουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς τὸ τέλος τού αἰῶνος τῆς λογικῆς καὶ τού δικαίου. Παρέστημεν μάρτυρες ἐξεγέρσεως δυνάμεων παραλόγων. Ἡ ἀντίδρασις ἐναντίον τῶν ὑπερβολῶν τού ὀρθολογισμοῦ ὑπῆρξε σφοδρά. Οἱ ἄνθρωποι δὲν αισθάνονται πλέον παρὰ ἀπέχθειαν πρὸς τὰς θεωρίας. Κανὲν φιλοσοφικὸν ἢ θεολογικὸν σύστημα εἶναι πλέον ἱκανὸν νὰ τοῖς ἐπιβληθῇ. «Ὁ ὑγιὴς λόγος» πρὸς τὸν ὅποιον προσεπάθουν νὰ τοὺς ὀδηγήσουν αἱ ἀτέλειδες προσπάθειαι Ἀνατολῆς καὶ Ἀσείας, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἀναζητεῖται πλέον.

Ἴδού λοιπὸν ὁ Χριστιανισμὸς ἐξόριστος ἐπὶ τινῶν νησίδων. Ὁ Χριστός, ὁ Ὅποιος ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ καὶ νὰ ὑποφέρει κρατεῖται δέσμιος, ἐστερημένος ἐμφανῶς πάσης δυνάμεως, ἐνώπιον τού χάσματος πλήθους, ὅπως κάποτε ἐνώπιον τού Πιλάτου. «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος».

Εἶναι ἄρα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὑπόθεσις ζωῆς ἢ θανάτου νὰ προσπαθῆσιν νὰ γνωρίσῃ τὸ πῶς θὰ ἀπελευθερωθῇ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀπομόνωσιν. Πρέπει νὰ ἐπανασταντήσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκον-

ται, ἐκεῖ ὅπου ἐργάζονται, ζοῦν καὶ ἀγαποῦν. Δὲν δυνάμεθα πλέον νὰ ἀπομονώσωμεν κανένα ἀπὸ τὸν κόσμον του. Ἐπιβάλλεται συγχροδία τού Χριστιανισμοῦ πρὸς μίαν νοοτροπίαν διάφορον ἐκείνης, ἡ ὁποία ἐκνοιάρχει μέχρι τοῦδε, ἐνσωμάτωσις αὐτοῦ εἰς ἓνα νέον πολιτισμὸν. Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ γίνῃ καὶ πάλιν «μυστήριον», τουτέστι παρουσία τού Χριστοῦ συγκεκριμένη, προσιτὴ, ἀντιληπτὴ ἐν τῷ κόσμῳ.

Μία χριστιανικὴ κοινότης κινουμένη καὶ δρώσα ἐν κλειστῷ κύκλῳ δὲν ἀποδίδει καρπούς. Δυνατὸν νὰ δημιουργῆ εὐσεβεῖς πιστούς, ἀλλ' ὄχι θεομύστες χριστιανούς. Χριστιανισμὸς, ὁ ὁποῖος θὰ περιορίζετο ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ πνευματικὸν καὶ τὸ ὑπερφυσικὸν δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ στηρίζεται σταθερῶς ἐπὶ τῆς γῆς. Ζῶμεν μέσα εἰς τὸν κόσμον τού πεπερασμένου, εἰς τὸν κόσμον τῆς ὕλης. Ἐὰν τὸ ἐλησμονοῦμεν, τοῦτο θὰ ἐσημαιομε μεροληπίαν ὑπὲρ τού ἔλισμοῦ. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι πνεῦμα καὶ ὕλη. Καὶ ἡ ὕλη ὡσαύτως ἔχει δημιουργηθῆ ὑπὸ τού Θεοῦ. Εἶναι δῶρον Θεοῦ καὶ ὡς τοιοῦτον κατέχει μίαν ἰδιάζουσαν ὑψηλὴν ἀξίαν. Ζῶμεν μέσα εἰς ἓνα αἰῶνα μὲ τὰς κοινωνικὰς του πιέσεις, τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν μόρφωσιν, τὸ πολιτικὸν του δράμα. Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν θὰ κατορθώσῃ τίποτε, ἐὰν, ἐξερχόμενος τῆς ἀπομονώσεώς του, δὲν ἐνσαρκωθῇ μέσα εἰς τὰ ἐγκόσμια καὶ βιωτικά καθιδουμάτια καὶ τοὺς ὀργανισμούς. Ἐὰν μέσα εἰς τὴν ὕλην, αὐτὴν τὴν ὕλην τὴν ἀπομακρυσμένην ἀκόμη ἀπὸ τὸν Θεόν, χωρὶς Θεόν, οὐχὶ ἐξηγορασμένην δὲν καταστή τὸ ἐνσαρκούμενον πνεῦμα.

Ἴσως ὡς κληρικοί καὶ λόγῳ τῆς θέσεώς μας νὰ εἴμεθα ὀλίγον ἐκτὸς τού κόσμου τούτου. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἀρκοῦμεθα εἰς τὸ νὰ διδάξωμεν καὶ νὰ μορφώσωμεν ἓνα εὐσεβῆ ὄμιλον. Ὅφείλομεν καὶ ἐπιταγὴν Κυρίου νὰ δρώμεν ἐντὸς τού κόσμου καὶ νὰ φροντίζωμεν μετ' ἰδιαιτέρας σπουδῆς ὥστε νὰ μὴ σπαταλᾶται ἡ ζύμη, ἣτις πρέπει νὰ ζυμώσῃ ὁλόκληρον αὐτὴν τὴν ὀνηρὴν μάζαν.

Ὁμολογοῦμεν ὅτι ὁ ἀποχριστιανισμένος κόσμος ἀποτελεῖ τραγικὸν φαινόμενον τῆς ἐποχῆς μας. Νὰ μεμφώμεθα ὅμως τὴν Ἐκκλησίαν ὅτι ἀφέθη νὰ περιπέσῃ εἰς μίαν κατάστασιν ἀνίατον, χωρὶς τοῦτο νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸν ἀπὸ ἐκείνους, οἵτινες ὀφείλουσαν νὰ γρηγοροῦν, θὰ ἦτο ἀδικία. Μαρτυροῦν ὁ ζῆλος καὶ τὰ ἔργα πλείστων ὄσων Ποιμένων καὶ διδασκάλων, οἵτινες ἔζησαν καὶ ἔδρασαν πρὸ ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι σήμερον καταβάλλον ὑπερανθρώπους προσπάθειαι διὰ νὰ κρατήσουν καὶ τὴν πίστιν καὶ τὸ φρόνημα, ἐντὸς περιβάλλοντος πολλῆς ἐχθρικοῦ καὶ ἐκκοσμιευμένου.

Ἐκκλησία ἐκτὸς τῆς ἀπομονώσεως! Εἰς τὸ μέσον τού κέντρου τού κόσμου. Εἰς τὴν σύγχρονον χριστιανωσύνην χρειάζεται τώρα ἓνα νέον θάρρος. Νὰ προσχωρήσῃ πρὸς τὸν Κόσμον διὰ νὰ τὸν νικήσῃ. Κανείς δὲν πρέπει νὰ χαθῇ. Ὅλαι αἱ δυνάμεις ἐν ἐνεργείᾳ. Προσωπικὴ παρακολούθησις διὰ τὸν καθένα, ἐγκυφίς ἐπ' αὐτοῦ, περισυλλογὴ ἐν Κοινότητι, τὰ πάντα κατὰ τὸ παράδειγμα τού Κυρίου «ἅνα τὰ τέκνα τοῦ

Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγη εἰς ἓν» (Ἰωάν. 11, 52).

***

Ἀδελφοί μου! Ὁ συναγεροῦς ὄλων τῶν δυνάμεων τῆς Ἐκκλησίας εἰς μίαν συντονισμένην δραστηριότητα συνειδητήν καὶ ὑπεύθυνον εἶναι τὸ οὐσιαστικὸν βῆμα διὰ τὴν ἐκ βάθρων ἀναζωογόνησιν τοῦ νέου χριστιανισμοῦ. Τοῦτο θὰ ἐξαρηθῆ ἐκ τοῦ τρόπου, διὰ τοῦ ὁποίου ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὴν σύγχρονον διασποράν, μέσα εἰς τὸν νεοειδωλολατρικὸν τοῦτον κόσμον, θὰ ἀντιληφθοῦν τὴν ἀποστολήν των. Δοθέντος οὗτο, ἐκ μόνου τοῦ Στανροῦ πηγάζου οἱ ποταμοὶ τῆς σωτηρίας, γίνεται περισσότερο ἀντιληπτὴ διὰ τὸν καθένα ἢ ἀνάγκη νὰ εὐρισκῆται εἰς ζῶσαν ἐπαφὴν πρὸς τὴν θυσίαν τοῦ Στανροῦ. Ἐπομένως ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ Στανροῦ θὰ ὀδηγηθοῦν ἐν πνεύματι ὄχι μόνον οἱ θρησκοκέοντες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄθεοι καὶ ἰδιαιτέρως οἱ ἀντιχριστιανοὶ τῆς ἐποχῆς μας διότι αὐτοὶ ἔχουν περισσότερο ἀνάγκη τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἰδοὺ πλῆθος οἱ κωλυόμενοι τὸ θυσιαστικόν, ἀκόμη καὶ ἐὰν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν δὲν ἀριθμοῦνται παρὰ ὡς μία δροξὴ ἀνθρώπων. Μία τοιαύτη χριστιανικὴ κοινότης ἔχει καταστῆ ἐν κυριολεξίᾳ κοινότης θρησκοκέουσα, κοινότης μωστηριακῆ. Ἄπαντα τὰ μέλη αὐτῆς διαδραματίζουσι ῥόλον λειτουργικὸν ἀναντικατάστατον. Ἀναντιρροῦτως οὗτος εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος διὰ νὰ ἔλθουν οἱ πολλοὶ εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ Στανροῦ, ἢ ὁποία μόνη παρέχει τὴν σωτηρίαν, τὸ μόνον μέσον διὰ νὰ ἐγγίση ἡ σημερινὴ Κοινότης τῆς Διασπορᾶς τὸν πρῶτον ἱεραποστολικὸν τῆς σκοπὸν. Διὰ τῆς ἰκεσίας καὶ τῆς θυσίας τῆς θὰ συντελέσῃ ἀσφαλῶς ὥστε νὰ εἰσελθῶν εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὴν θυσίαν τοῦ Κυρίου, ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν εἰς τὰ ἐδάφη τῆς.

Ἐν τοῦτοις τῆ ἐπολείπεται ἐν ἀκόμῃ καθῆκον σοβαρὸν: Νὰ φέρῃ πρὸς τὰ ἔξω, ἐνώπιον τοῦ Κόσμου, τὴν ἀγάπην τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ἀλήθειάν Του. Θὰ ἐκκληρώσῃ αὐτὴν τὴν ὑποχρέωσιν χάρις εἰς τὰς ὑπηρεσίας τῆς ἀγάπης καὶ τὴν μαρτυρίαν, τὴν ὁποίαν θὰ δώσουν τὰ μέλη τῆς. Ὁ ἄπιστος δύναται νὰ κλείσῃ τὴν θύραν τῆς ψυχῆς του εἰς τὴν χάριν καὶ τὴν πίστιν, σπανίως ὅμως θὰ τὴν κλείσῃ εἰς τὴν ἀγάπην. Καὶ διὰ τὸν Χριστιανὸς ἀγαπᾷ ἕνα μὴ Χριστιανὸν ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ, ἢ ἀγάπην τοῦ Κυρίου εἶναι ἐκεῖνη ἢ ὁποία φθάνει μέχρις αὐτοῦ τοῦ ἀπίστου. Τότε ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ριζοῦται ἐν αὐτῷ, ὁ Κύριος ἄπειται αὐτοῦ καὶ ὁ ἄπιστος δοκιμάζει κατὰ τὸν τρόπον ἄγνωστον μέχρι τοῦδε εἰς αὐτὸν ὄχι μόνον τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τῆς Ἐκκλησίας Του (Προβλ. Μάρκ. 5, 28 καὶ ἐξῆς). Καὶ ὅπως ἡ Ἀγάπη τοῦ Κυρίου διαδίδεται ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν μας, τὴν πλήρη ἀγάπης, κατὰ παρόμοιον τρόπον καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ Κυρίου θὰ μεταδοθῆ διὰ τῆς μαρτυρίας τῶν πιστῶν. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἀκούουν τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ὀφεί-

λουν «νὰ ἐργάζωνται τὴν ἀλήθειαν» εἰς τὴν ζωὴν των καθημερινῶς (Προβλ. Ἰωάν. 3, 21). Ὄφείλουν νὰ λάμπουν ὡς οἱ ἀστέρες εἰς τὸ σῦμπαν, ἐν μέσῳ μιᾶς γενεᾶς ἀποπλανημένης καὶ διεφθαρμένης. Ἡ Χριστιανικὴ μαρτυρία δὲν ἀπαιτεῖ οὔτε λόγους, οὔτε δράσεις ἐξαιρετικὰς. Διὰ τὴν συγκεκριμένως ἐκφράζεται πολὺ καλύτερον εἰς τὰς καθ' ἡμέραν συναναστροφάς, ὑπὸ τὸν ἥλιον νὰ τὴν φωτίξῃ τὸ φῶς τῆς Ἀληθείας. Προσέχει ἐνταῦθα τὸ νὰ εἶναι κανεὶς ἐν ταῦτῳ καὶ καλῶς πληροφορημένος, γνώστης τῆς θέσεως τῶν ἄλλων, καὶ ἀποφασισμένος νὰ μείνῃ ὁ ἴδιος διαφοροετικῶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος εἰς τὸν τόπον τῆς ἐργασίας του ζῆ ὡς ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ἢ νεαρὰ κόρη, ἢ ὁποία μένει ἄσπιλος μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ κόσμου, ὁ νέος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος κάθε Κυριακὴν ἀποφεύγει τὰς ρύμας καὶ τὰς ἀγνιὰς τῆς πόλεως διὰ νὰ ἐκκλησιασθῆ, οἱ γονεῖς, οἱ ὁποῖοι δέχονται τὰ παιδία, ὅπως τοὺς τὰ στέλλει ὁ Θεός, ὁ ἀσθενής, ὁ ὁποῖος παραμένει χαρούμενος μέσα εἰς τὴν δοκιμασίαν του, ὁ ἰατρός ὁ ὁποῖος ἐνοσραχώνει τὴν καλωσύνην καὶ τὴν φιλίαν τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς, ὁ μαθητὴς ἀφοσιωμένος εἰς τὴν μελέτην καὶ πλήρη σθεασμὸν πρὸς τὸν διδάσκαλον, τὸ παιδί γεμάτο ἐνσέβεια, στοργὴ καὶ ὑπακοή, ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸ «ἄερος» τοῦτο «τῶν μαρτύρων» ποὺ διαλαλοῦν ὑψηλῆ τῆ φωνῆ καὶ καθαρῶς ἐπάνω εἰς τὰς στέγας, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τοῖς ἐπιθυροῦσιν εἰς τὰ ὄτια (Προβλ. Ματθ. 10, 27 καὶ ἐξῆς). Θὰ ἦτο σφάλμα σοβαρὸν νὰ διακρίνονται οἱ Χριστιανοὶ ἐκ τοῦ ἀπίστου περιβάλλοντός των ἐκ μόνου τοῦ γεγονότος ὅτι ἐκκλησιάζονται τὰς Κυριακάς καὶ ἐορτάζουν τὸ Πάσχα των, ἐνῶ καθ' ὅλην τὴν ἐβδομάδα ὁ Χριστιανισμὸς των μένει βωδὸς χωρὶς δύναμιν καὶ μαρτυρίαν.

Κατὰ ταῦτα τὸ ἔργον μιᾶς Ποιμαντικῆς τῆς Διασπορᾶς δὲν συνίσταται μόνον εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἐσκορπισμένων καὶ τὴν φροντίδα τῶν θνητῶν νὰ συνέρχωνται οὗτοι, ἐν ἀδελφικῇ κοινότητι, διὰ νὰ ἀκούσουν τὸν Λόγον τοῦ Κυρίου καὶ νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν Τράπεζάν Του. Χρειάζεται ἐπὶ πλεόν καὶ πολὺ περισσότερον ἢ μόρφωσις «ἀγίων» διὰ τὴν «οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ» (Προβλ. Ἐφ. 4, 11 καὶ ἐξῆς), ὥστε μερικοὶ νὰ εἶναι ἀπόστολοι, ἄλλοι προφῆται, καὶ ἄλλοι εὐαγγελισταί, ἄλλοι ποιμένες καὶ διδάσκαλοι, καὶ ὁλόκληρος ἡ ζωὴ των νὰ εἶναι Λειτουργία, Διακονία καὶ Μαρτυρία.

Κατὰ συνέπειαν τὸ πλεόν ἀπαραίτητον καὶ ἐπιτόγον καθῆκον τοῦ ποιμένου εἶναι νὰ βοηθῆσιν τοὺς πιστοὺς καὶ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ νὰ ἐπιχειρήσουν ἐν τῷ τοῦ ἐαυτοῦ των τὴν ἐπιβαλλομένην μετὰ μόρφωσιν, ὥστε νὰ εἶναι ὄχι πλεόν οἱ κατέχοντες ἀλλ' οἱ προσφερόντες, οὔτε οἱ ἐπωφελοῦμενοι ἀλλ' οἱ ἀπόστολοι, οὐχὶ οἱ προνομιούχοι ἀλλ' οἱ ὑπεύθυνοι.

Ἡ Χριστιανικὴ Κοινότης ἀκόμη καὶ μέσα εἰς τὸ καθεστὸς αὐτὸ τῆς διασπορᾶς, ὅπως κατὰ τοὺς χρόνους πρὸ τοῦ Μ. Κων)ίνου, ἐμμένει καὶ ἐξακο-

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

(1886 † 19 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1977)

«Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιος».

Τὴν 18ην Νοεμβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους 1977 ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον καὶ τὴν 19ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐκηδεύθη ἀπὸ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν μετὰ ἱερῶν τιμῶν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ ἐκπροσώπου αὐτῆς Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν Κυρίου Νικοδήμου καὶ δόξης πολλῆς κατὰ θεόν, ὁ διαπρεπῆς μύστης τῆς ἐπιστημονικῆς Θεολογίας καὶ Πατερικῆς Θεολογικῆς Γραμματολογίας, ἐπίτιμος καθηγητῆς

τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Παναγιώτης Ν. Τρεμπέλας, ἐξέχουσα θεολογικὴ προσωπικότης τοῦ αἰῶνος μας, ἀλλὰ καὶ ἰδιαίτερα ἐκκλησιαστικὴ Μορφὴ ἐν τῇ καθόλου Ὁρθοδόξῳ πίστει καὶ Χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Παναγιώτης Ν. Τρεμπέλας κυριαρχούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῆς νεότητος αὐτοῦ μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ἐπιγείου ζωῆς του, μὲ ἀδούλωτον τῆς ψυχῆς του τὸ ἀξίωμα, ἐδούλωσεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἐμπρακτον ὑπηρεσίαν καὶ λατρείαν τοῦ Θεοῦ.

λουθεῖ νὰ εἶναι ἡ ἄμπελος τοῦ Κυρίου. Εἰς αὐτὴν τὴν ἄμπελον ὁ Θεὸς προορίζει ἓνα πεδῖον. Πρέπει αὕτη νὰ καλύφῃ τὰ ὄρη διὰ τῆς σκιᾶς τῆς, νὰ ἀπλώσῃ τὰ κλημάτια τῆς νὰ ριζώσῃ βαθύτατα, νὰ πληρώσῃ τὴν γῆν (Προβλ. Ψαλμ. 79, 11 - 12). Μάλιστα! Ὅφειλομεν ἐὰν θέλωμεν νὰ ἔχωμεν εὐχύμους καρποὺς νὰ εἴμεθα «ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν Χριστῷ» (Κολ. 2, 7). Εἰς τὴν ἐποχὴν μας, καθ' ἣν τόσο ἄνθρωποι ἐπαφίενται νὰ παρασυρθοῦν ὑπὸ τῶν ἀνέμων, ἔχει ἰδιάζουσαν σημασίαν τὸ νὰ σηματοδοτῆ ἐντὸς αὐτῆς εἰς πύρην ἐσωτερικὸς. Τὸν πύρην αὐτὸν θὰ ἀπαρίσσουν οἱ προσεσχόμενοι καὶ μετανοοῦντες, οἱ σιωπηλοί, οἱ ἀνάιμακτοι μάρτυρες, οἱ ἐν παρθενίᾳ ζῶντες, οἱ τελείως ἄγνωστοι δημολογηταὶ καὶ ὄλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι κατὰ ἓνα τρόπον ἰδιάζοντα εἶναι τὰ «ὄργανα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Ἰσως ὄλοι αὐτοὶ νὰ εἶναι πολὺ ὀλίγοι. Ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι ἔχουν μεγάλην σημασίαν μέσα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου. Διὰ τῆς Ἐκκλησίας διέρχεται ἡ προῆ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πὺν ὀδηγεῖ εἰς τὸν ἥρωισμόν, τὴν πλήρη καὶ τελείαν προσφορὰν. Ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν ἐνδὸς κόσμου, ὁ ὁποῖος ἐπιστρέφει εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, συναντῶμεν καὶ σήμερον ψυχὰς προωρισμένας διὰ τὴν πλέον ὑψηλὴν ἀγιότητα, ἐτοιμοὺς εἰς προσφορὰς καὶ εἰς θυσίας κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἐορταζομένων σήμερον Τριῶν Ἀγίων Ἀνδρῶν.

***

Ἀδελφοί μου! Οἱ σήμερον ἐορταζόμενοι μεγάλοι Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι ἔζησαν καὶ ἐγνώρισαν καὶ αὐτοὶ τὰ προβλήματα τοῦ Χριστιανισμοῦ τοῦ καιροῦ τῶν. Ἐδρασαν, ἐμόχθησαν, ἐδιώχθησαν, ἐπεκράτησαν καὶ ἐκκληροδότησαν εἰς ἡμᾶς τὴν πείραν τῶν εἰς ὄλους τοὺς τομεῖς. Χάρις εἰς αὐτὴν θὰ θέσωμεν καὶ πάλιν εἰς κίνησιν δυνάμεις, αἵτινες φαίνονται πρὸς στιγμήν ἐν ἡμῖν ὑπολανθάνουσαι.

Ἡ γῆ δὲν ζῆ ἀπ' ἑαυτῆς. Δανεῖζεται τὴν ζωὴν τῆς ἀπὸ τὸν ἥλιον. Χωρὶς τὰς «δυνάμεις» αὐτὰς δὲν

θὰ ἦτο παρὰ βόθρος ζοφερός, τόπος κατάνυκτος, ἀπέραντον νεκροταφεῖον. Καὶ ὅπως ἡ γῆ ζῆ ἀπὸ τὴν δύναμιν τοῦ ἡλίου, οὕτω καὶ ὁ κόσμος ὁ υποταγμένος εἰς τὴν ματαιότητα, «τῇ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη» (Ρωμ. 8, 20), ζῆ ἀπὸ τὰς δυνάμεις τοῦ πραγματικοῦ ἡλίου, «Ὅστις εἶναι ὁ Χριστός. Οὗτος, ὁ Κύριος, ὡς ἰοῦντιος εἶναι ὁ Κυρίαρχος τῆς Ἰστορίας κατέχων ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον» δυνάμεων ὑπεραφθόνων (Ἐφ. 1, 19 καὶ 3, 7 - 10). Αὐτῷ ἐδόθη ἡ κυβέρνησις τοῦ Κόσμου (Ἀποκ. 5, 1 - 14). Ἐξ Αὐτοῦ προέρχονται αἱ «δυνάμεις τοῦ μέλλοντος αἰῶνος» (Ἐβρ. 6, 5) διὰ μέσον τῆς Ἐκκλησίας (Ἐφ. 3, 10), ἡ Ὅποία εἶναι τὸ Σῶμα τοῦ ἐν τῷ Κόσμῳ τούτῳ.

Ἀπασαί αἱ δυνάμεις αἱ ἐνεργοῦσαι διὰ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει δυνάμεις τοῦ Κυρίου. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας ὁ Κύριος εἶναι ἐπὶ τὸ ἔργον διὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἀπαρallάκτως ὁ ἴδιος ὅπως ἤλθε «ὅτε ἤλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου» (Γαλ. 4, 4) θὰ ἔλθῃ εἰς τὸ τέλος τοῦ κόσμου νὰ συγκεντρώσῃ ὄλους τοὺς λαοὺς ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς (Λουκ. 19, 10 καὶ Ματθ. 25, 31 - 32 καὶ Ἀποκ. 7, 9) καὶ νὰ τοὺς συναθροίσῃ εἰς τὸν Οἶκον τοῦ Πατρὸς, εἰς τὸ Δεῖπνον τοῦ Γάμου τοῦ Ἀρνίου (Λουκ. 22, 15 καὶ Ἀποκ. 19, 7), ἵνα ποιήσῃ καινὰ πάντα (Ἀποκ. 21, 5), ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα (Ἐφ. 4, 10) πασῶν τῶν πνευματικῶν ἐδλογιῶν, ἵνα οἱ πάντες ὦσιν «ἐρριζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι» (Ἐφ. 3, 17) ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ «καὶ ὄνουνται τὸ Πρόσωπον Αὐτοῦ καὶ τὸ Ὄνομα Αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μειώπων αὐτῶν» (Ἀποκ. 22, 4).

Εἶθε νὰ ζήσουν οἱ πάντες ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἐνεργῶν δυνάμεων τῆς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ κυριαρχήσῃ εἰς Ποιμένας καὶ ποιμαινομένους, ζέσις, θάρρος, ἐλπίς, ἐμπιστοσύνη καὶ ἐνθουσιασμός. «Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός». Διὰ τῆς δυνάμεως καὶ προστασίας Αὐτοῦ, θὰ εἴμεθα καὶ πάλιν ἰσχυροί.

Ἀμήν.

† Ὁ Δέσμων ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Δι' αὐτὴν καὶ τὴν δόξαν αὐτῆς, παρεδόθη δλόκληρος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ κατηγάλωσεν δλόκληρον τὴν ζωὴν του, ἐν τῷ ὄνόματι Του καὶ διὰ τὸν πνευματικὸν φωτισμὸν τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ. Συνδυάσας τὸν πλοῦτον τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθέντων εἰς αὐτὸν χαρισμάτων μετὰ τῆς κρείττονος κατὰ Θεὸν Σοφίας καὶ ἀρετῆς, ἤσκησε θεαρέστως τὸ ἔργον τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης ἐν τῇ ὀρθῇ ἐννοίᾳ καὶ οὐσίᾳ τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανισμοῦ. Περυτευμένος ἀπὸ τῆς νεότητος αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Πανοδυνάμου δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου, ὡς ἀγλαόκαρπον δένδρον κατὰ τὸν ψαλμωδὸν τῆς Ἐκκλησίας μας ὁ Παναγιώτης Ν. Τρεμπέλας, παρὰ τὰς διεξόδους τῶν Ζωογόνων πνευματικῶν πηγῶν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ἀπέδωκεν ἐν καιρῷ τοὺς πνευματικὸς αὐτοῦ καρπούς. Ἐκτοτε ἔχων ὡς πνευματικὸν ἐνδιαίτημα τῆς Θεολογικῆς του σκέψεως, τὸ Μυστηριώδες, κατ' ἄνθρωπον, Νόημα τοῦ διὰ Σταυροῦ Ἀπολυτρωτικοῦ Ἔργου τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, πιστεῖ τε καὶ λόγῳ, ἔκρατει τοῦτο ἐν Σοφίᾳ Θεοῦ, ὡς γνῶμονα τῆς ζωῆς του, τοῦ καθόλου Θεολογικοῦ του ἔργου, ἐν τε τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῷ κηρύγματι τοῦ θείου λόγου. Ἐκ τῆς Σοφίας ταύτης τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ἐγκρατῆς γενόμενος φιλοσοφίας καὶ ἐπιστήμης, κατέκτησε ἐν σοφίᾳ πίστεως τὴν πίστιν εἰς Θεόν, καὶ κατενόησεν αὐτὴν ὡς ὑπερτάτην γνῶσιν ἀληθείας καὶ σοφίας ἀπὸ Θεοῦ. Ἐκ τῆς μεταγίσεως τῆς ὀρθῆς κατὰ Χριστὸν πίστεως ἐν εἶδει γνώσεως πρὸς τὴν ὀντικῆς σκεπτομένην φιλοσοφίαν, εὗρεν ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ του ἐρευνῇ καὶ τὴν καθόλου ζωὴν του, ὁ σοφὸς οὗτος διδάσκαλος καὶ μύστης τῆς Ἱερᾶς ἐπιστήμης τῶν θεολογικῶν Γραμμάτων, τὴν ὀρθὴν κατὰ Χριστὸν ἐννοιαν τῆς φιλοσοφικοχριστιανικῆς ζωῆς καὶ σκέψεως. Ὡς ἐμβριθῆς ἐρμηνευτῆς τῆς τε Ἱερᾶς Παραδόσεως καὶ τῶν Ἱερῶν κειμένων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὡς τοῦτο πιστοῦται ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐρμηνευτικῶν καὶ δογματικῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, διακρίνεται διὰ τὴν αὐστηρὰν ἀντικειμενικότητα τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐρμηνευομένων κειμένων τῆς Ἁγ. Γραφῆς. Ἐπίσης καὶ διὰ τὴν διὰ τῆς ἀγαλύσεως τῶν κειμένων τούτων ἀναζήτησιν καὶ ἀνεύρεσιν τοῦ ἐν αὐτοῖς κρυπτομένου οὐσιώδους νοήματος.

Ὁ Παναγιώτης Ν. Τρεμπέλας ὡς Ἀπολογητῆς τῆς Θεότητος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ καὶ Κατηχητῆς τῶν ἀληθειῶν τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τῶν πιστῶν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου, εἶναι ἀπαράμιλλος καὶ ἀνυπερβλητος εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν μας, διὰ τὴν ἀνεξάντλητον κατὰ Χριστὸν κοινωνικὴν δράσιν του ἀπὸ τῆς νεότητος αὐτοῦ, μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ζωῆς του. Ἐν τῇ δυνάμει τῆς πίστεώς του ταύτης, προσεκόμισεν εἰς τὸν Θεὸν πλουσίαν πνευματικὴν προσφοράν, καὶ προσέφερεν εἰς τὸ πνευματικὸν ἔργον τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ Ἐκκλησίας τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ, λίαν ἀξιόλογον πνευματικὴν προσφοράν, διὰ τῆς ἀδιαλείπτου ὑπ' αὐτοῦ, καθ' ὅλην τὴν ζωὴν του ἐργώδους κατὰ Θεὸν ἐπιστημονικῆς καὶ διδακτικῆς ἐργασίας. Ἐγκρατῆς πάντων τῶν Θεολογικῶν τῆς πίστεως θεμά-

των, τῆς τε Πανεπιστημιακῆς θεολογίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀπ' ἀμβωνος κηρύγματος τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ πρὸς καταρτισμὸν τῶν πιστῶν «εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ» (Ἐφεσ. 4, 12), ἐγένετο κυρίαρχος τούτου καὶ δόξα τοῦ ἀμβωνος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἐπὶ τοῦ θεολογικοῦ τούτου στίβου τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως διαπρέφας, ὁ σοφὸς Πανεπιστημιακὸς διδάσκαλος ὡς ἐρμηνευτῆς τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ἀτρόμητος πνευματικὸς μαχητῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως Παναγιώτης Ν. Τρεμπέλας, κατήγαγε θριάμβους πολλούς, καὶ πολλοὺς ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ σκότους τῆς ἀμφιβολίας καὶ ἀπιστίας εἰς τὸ φῶς τῆς πίστεως καὶ τῆς κατὰ Θεὸν ζωῆς. Συνήρπαζε τὰ πλήθη τῶν πιστῶν διὰ τῆς πειθοῦς τοῦ λόγου του, καὶ πολλοὺς καθίστα πιστοὺς ἀκροατὰς καὶ θαυμαστὰς τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Μεγαλοπρεπῆς κατὰ Θεὸν ἐπὶ τοῦ ἀμβωνος, ἐν ἱερότητι ἦθους καὶ πίστεως δι' ἔργων ἐνεργουμένης, ἠδύνατο νὰ ἐμφανίζεται μετὰ παρρησίας ἱερᾶς ἐνώπιον πάντων, ὀρθοτομῶν ὄντως τὸν θεολογικὸν λόγον τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως, μετὰ Πατερικῆς ὁμολογίας καὶ σταθερότητος. Διαπρέφας ὡς μαχητῆς τῆς πίστεως ἐν μέσῳ πνευματικῶν ἀγώνων καὶ ἀντιζησοτήτων, ἐμφανίζεται πάντοτε ἀντεχόμενος τῆς αἰωνίου Σοφίας τοῦ Θεοῦ, ὁ πολυύμητος Πανεπιστημιακὸς διδάσκαλος Παναγιώτης Ν. Τρεμπέλας. Ἀπόρροια ἀπὸ τὸν κοινορτὸν τοῦ κοσμικοῦ βίου τῆς συγχρόνου ἐποχῆς μας, ἐμφανίζεται ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς διδασκαλίας του ἀπὸ τῆς τε Πανεπιστημιακῆς ἔδρας, ἀλλὰ καὶ τοῦ καθόλου θεολογικοῦ του ἔργου ἐν τῷ κόσμῳ, ὡς πνευματικὸς ἡγεμὼν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ κατὰ Χριστὸν ἐννοίᾳ τοῦ ὄρου τούτου. Τοῦτο ἐνεφάνιζεν πάντοτε τὸν ἀειμνηστον Παναγιώτην Ν. Τρεμπέλαν ὠλοκληρωμένην κατὰ Χριστὸν θεολογικὴν προσωπικότητα εἰς τε τὴν πίστιν, τὴν ἐπιστημονικὴν θεολογικὴν ἐμβριθείαν, τὴν διδασκαλίαν του, ἀλλὰ καὶ τὴν μετὰ χριστιανικοῦ σθένους ἡρωϊκὴν ἀντίστασιν του ἐναντι τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Παναγιώτης Ν. Τρεμπέλας ἀπερχόμενος τοῦ κόσμου τούτου πλήρης ἡμερῶν, εἰς τὴν αἰωνιότητα τῆς ζωῆς καὶ τῆς δόξης τοῦ Κυρίου, τὴν ἡτοιμασμένην ὑπ' Αὐτοῦ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου διὰ τοὺς μάρτυρας καὶ τοὺς ὁμολογητὰς τῆς εἰς Αὐτὸν πίστεως, τοὺς διακρατήσαντας ἐν τῇ ζωῇ των καὶ διακηρύξαντας ἀκατάστρεπτον τοῦ θείου λόγου τὸ μυστήριον, ἀφῆκε διὰ τὴν Θεολογίαν καὶ τὴν κατὰ Χριστὸν μόρφωσιν τῶν πιστῶν, δλόκληρον βιβλιοθήκην διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, ἀναφερομένων εἰς ὅλους τοὺς ἐπὶ μέρους κλάδους τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης.

Ἡ ἐκδημία του εἰς Κύριον ἀφήνει δυσαναπλήρωτον ὄντως κενὸν εἰς τὴν ὀρθόδοξον Θεολογικὴν ἐπιστήμην καὶ Ἐκκλησιαστικὴν παρεμβολήν, εἰς ἡμέρας, ἀπαιτουμένης ὑπὸ τῶν συγχρόνων περιστάσεων σθεναρᾶς μαχητικῆς ἱκανότητος ἀλλὰ καὶ ἀξιολόγου ὀρθοδόξου συμπαραστάσεως καὶ πνευματικῆς ἐπαγρυπνήσεως.

Τὰ ἀνωτέρω συνοπτικῶς ἐκτεθέντα δὲν συνθέτουσιν ἐπάξιον ἐγκώμιον τοῦ ἐκδημήσαντος πρὸς Κύριον

ΑΙ ΙΕΡΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΝ

Ἡ Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας ἔχει ὀρισθῆ ὑπὸ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὡς ἡ Κυριακή κατὰ τὴν ὁποίαν ἐορτάζεται ἡ ἀναστήλωση τῶν ἱερῶν εἰκόνων καὶ πανηγυρίζεται γενικώτερον ἢ νίκη τῆς Ὁρθοδοξίας ἐναντίον τῶν αἱρέσεων.

Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι, ἐνῶ αἱ αἱρέσεις προήρχοντο ἐκ τοῦ λαοῦ, ἡ εἰκονομαχία προεκλήθη ἀπ' αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα, τὸν Λέοντα τὸν Ἰσαυρον.

Ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρος διὰ τοῦ γνωστοῦ διατάγματατος, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε τὸ 730, ἀπηγόρευε τὴν προσκύνησιν τῶν ἱερῶν εἰκόνων διὰ τῆς ἀναρτήσεως αὐτῶν εἰς μέρος ὑψηλότερον ἢ τῆς καταστροφῆς των.

Τὸ γεγονός τοῦτο ἐδημιούργησε τὰς δύο παρατάξεις, τῶν Εἰκονοφίλων καὶ τῶν Εἰκονομάχων. Μεταξὺ τῶν παρατάξεων αὐτῶν διεξήχθησαν σκληροὶ ἀγῶνες, οἱ ὁποῖοι διήρκεσαν 120 ἔτη περίπου (726-843)¹.

Ἀπὸ τὴν παράταξιν τῶν εἰκονοφίλων πολλοὶ ἐδασανίσθησαν ἢ ἐξωρίσθησαν καὶ ἀρκετὸν αἷμα ἐχύθη μέχρις ὅτου αἱ ἱεραὶ εἰκόνες ἐπανέλθουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν πρέπουσαν θέσιν.

Ἐρωτᾶται ὁμως: Ποία εἶναι ἡ σημασία καὶ ἡ ἀξία τῶν ἱερῶν εἰκόνων εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν, ὥστε νὰ γίνονιν τόσοι σκληροὶ ἀγῶνες καὶ τόσοι αἱματηραὶ θυσίαι δι' αὐτάς;

Α'.

Αἱ ἱεραὶ εἰκόνες ἐκφράζουν καὶ διαλαλοῦν τὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Ἡ ἄρνησις συνεπῶς τῆς προσκυνήσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων, θὰ ἦτο ἄρνησις τῆς πίστεως καὶ μάλιστα τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως.

1. Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησ. Ἱστορία, σελ. 720 - 721, Ἄθηναι: 1948.

Πανεπιστημιακοῦ Διδασκάλου καὶ ἐξαίρετου Ἐκκλησιαστικοῦ ρήτορος ἀπὸ τοῦ Ὁρθοδόξου ἄμωμος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, Παναγιώτου Ν. Τρεμπέλα, οὐδὲ καλύπτουσι τὸν πνευματικὸν ὄγκον τῆς προσφορᾶς του, εἰς τε τὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν καθόλου Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Ὅμως ἐλπίζομεν τὸ ὅλον ἔργον τοῦτο, τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιτελεσθῆν ὑπὲρ τῆς πίστεως εἰς Χριστὸν καὶ προσφερθῆν ὡς πνευματικὴ θυσία εἰς τὸν Θεόν, νὰ ἐκτεθῆ δεόντως εἰς εἰδικὸν τεύχος, εἰς αἰώνιον κατὰ Θεὸν μνημόσυνον αὐτοῦ.

ΑΝΔΡΕΑΣ Κ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁμότ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Τοῦτο ἐκτιμᾶται καλύτερον ἢ ἀνατρέξωμεν εἰς τὰ αἷτια τῆς εἰκονομαχίας.

Ὡς ἀφορμὴ τῆς διαμάχης ἐκείνης ἀναφέρονται αἱ καταχρήσεις ἀπλοϊκῶν τινων χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπέδιδον εἰς τὰς ἱεράς εἰκόνας λατρείαν καὶ οὐχὶ τιμητικὴν προσκύνησιν.

Τὰ αἷτια ὁμως τῆς εἰκονομαχίας ἦσαν θαυότερα. Διότι ὁ ἀγῶν δὲν ἐγίνετο περὶ τοῦ ἂν τὸ ὄρατον ἔπρεπε νὰ συμβῶν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, «ἀλλ' ἂν αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐσαρκώθη, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, ἂν δούλου μορφὴν προσέλαβεν...»². Ἦσαν, συνεπῶς, δογματικά.

Οἱ Εἰκονομάχοι, πρῶτοι, ἰσχυρίζοντο ὅτι ὁ Θεὸς δὲν δύναται νὰ ἀπεικονισθῆ.

Ἐστήριζον δὲ τὸν ἰσχυρισμὸν των αὐτὸν εἰς τὴν ἀπάντησιν τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ Μωϋσῆς ὅταν ἐξήτησε νὰ ἴδῃ τὸν Θεόν: «οὐ δυνήσῃ ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται»³. Ἀλλὰ καὶ ἡ 2α ἐντολὴ τοῦ δεκαλόγου δὲν ἐπιτρέπει τὴν παράστασιν τοῦ Θεοῦ: «Οὐ ποιήσεις σεσαυτῆ εἰδωλον...»⁴.

Ἡ μαρτυρία αὕτη τῆς Π.Δ., ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ὁρατός, ἐνισχύεται καὶ ἐκ τῆς Κ.Δ. διὰ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου: «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε»⁵.

Οἱ εἰκονομάχοι δὲν παρεδέχοντο τὸν Χριστὸν τῶν Εἰκόνων τῶν Ὁρθοδόξων ὡς Ἰῶν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ.

Δι' αὐτοὺς ἦτο εἰς ἀπλοῦς καὶ συνήθεις ἀνθρώπος. Ἐπὶ πλέον οἱ εἰκονομάχοι ἰσχυρίζοντο ὅτι εἰς τὰς εἰκόνας ὁ Χριστὸς παρίσταται μόνον διὰ τῆς σαρκὸς Του, διότι ἡ ἀκατάληπτος καὶ ἀπερίγραπτος θεία φύσις τοῦ Χριστοῦ ἐχάθη.

Ὁμολογουμένως: «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε»⁶. Ἀλλ' ὅπως λέγει πάλιν ὁ εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης «ὁ μονογενὴς Ἰῶς ὁ ὢν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Πατρὸς, Ἐκείνος ἐξηγήσατο»⁷. Καὶ ἐξηγεῖ ὁ Κύριος πρὸς τὸν Φίλιππον: «τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ οὐκ ἔγνωκάς με Φίλιππε; Ὁ ἑωρακὴς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα»⁸.

2. Κ. Καλλινίκου, Ὁ Χριστιανικὸς Νεὸς καὶ τὰ τελοῦμενα ἐν αὐτῷ, σελ. 281, Ἄθηναι: 1958.

3. Ἐξοδος 33, 20.

4. Ἐξοδος 20, 4.

5. Ἰωάν. 1, 18.

6. Ἰωάν. 1, 18.

7. Ἰωάν. 1, 18.

8. Ἰωάν. 14, 9.

'Αφ' ἧς στιγμῆς, λοιπόν, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένινεν ἄνθρωπος, ἔδωσε τὴν δυνατότητα ν' ἀπεικονίζωμεν τὴν σάρκα Του, χωρὶς τοῦτο νὰ σημαί- νη ὅτι διαχωρίζωμεν τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν Του ἀπὸ τὴν Θεότητά Του.

Ὁ ὀνομαστός θεολόγος καὶ μοναχὸς Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς λέγει ἐπ' αὐτοῦ: «Θεωροῦντες δὲ τὸν σωματικὸν χαρακτήρα Αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ) ἐγνωσοῦμεν ὡς δυνατὸν καὶ τὴν δόξαν τῆς Θεότητος Αὐτοῦ»⁹. Καὶ εἰς τὴν ἀπολογητικὴν του ἐπιστολὴν ὑπὲρ τῶν εἰκόνων γράφει καὶ τὰ ἐξῆς: «... καὶ γὰρ ὀλογράφος ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τί ἔγραψεν ἐν Εὐαγγελίῳ; πᾶσαν τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰς μαρτυρίας τῶν ἁγίων, καὶ παρέδωκε καὶ αὐτὸς τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὁμοίως καὶ ὁ ζωγράφος ποιεῖ ἐξωγράφησεν ἐν τῷ πίνακι τῆς Ἐκκλησίας τὴν εὐπρέπειαν, ἀπὸ τοῦ πρώτου Ἀδάμ ἕως τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, καὶ πᾶσαν τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰς μαρτυρίας τῶν ἁγίων, καὶ παρέδωκε καὶ αὐτὸς τῇ Ἐκκλησίᾳ ὡς μᾶλλον ἀμφοτέροι μίαν ἐξήγησιν ἀπεγράψαντο καὶ διδάσκουσιν ἡμᾶς. Καὶ διατὶ τὴν βίβλον προσκυνεῖτε καὶ τὸν πίνακα ἀποπτύετε;

Εἰπέ μοι, αἰρετικέ, τίς ἡ διαφορὰ τῶν δύο; ὅτι ἀμφοτέροι μίαν ἐξήγησιν εὐαγγελίζονται καὶ ὁ μὲν εἰς προσκυνεῖται, ὁ δὲ ἕτερος ἀποπτύεται;... Εἰπέ μοι, τίνα προσκυνεῖς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, τὴν ὕλην ἢ τὴν ἐξήγησιν; πάντως ἔρεῖς μοι τὴν ἐξήγησιν τῆς οἰκονομίας Χριστοῦ· οὕτω καγὼ οὐχὶ τὴν σανίδα τιμῶ, οὐδὲ τὸν τοῖχον, τὴν ὕλην τῶν χρωμάτων, ἀλλὰ τὸν χαρακτήρα τοῦ σώματος καὶ τὴν οἰκονομίαν τοῦ Κυρίου»¹⁰.

Ἐπίσης ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς παρατηρεῖ ὅτι ἡ ὑπόστασις τοῦ Λόγου εἶναι μία «σύντομος ἀπόδειξις καὶ ραδία τῆς φύσεως τοῦ Πατρὸς»¹¹. Ὁ δὲ Μ. Ἀθανάσιος¹² προσθέτει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δημιουργηθεὶς «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν» τοῦ Θεοῦ, εἶχε τὸν Θεῖον Λόγον ὡς Ἀρχέτυπον. Διὰ τοῦτο ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ Υἱοῦ ἀνεκαίωσε τὴν εἰκόνα, ἢ ὁποία εἶχε ἀπωλέσει τὴν ὁμοίωσιν τῆς διὰ τῆς ἁμαρτίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ εἰκὼν, λοιπόν, τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Θεοανθρώπου, εἶναι μία γραφικὴ ἔκφρασις τοῦ δόγματος τῆς Καλκηδόνας, διότι ἀπεικονίζει τὸ Θεῖον Πρόσωπον ἐνσαρκωμένον, τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, «ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ» διὰ τῆς Θεότητός Του, «ὁμοούσιον ἡμῖν» διὰ τῆς ἀνθρωπίνης Του φύσεως¹³.

9. Χρήστου Γ. Γκότση, Ὁ Μυστικὸς κόσμος τῶν Βυζαντινῶν εἰκόνων, σελ. 21, Ἀθήνα: 1971.

10. Ἀγίου Νεκταρίου, Περὶ τῶν Ἀγίων εἰκόνων, σελ. 236, Θεσσαλονίκη 1972.

11. Χρήστου Γ. Γκότση, Ὁ Μυστικὸς κόσμος τῶν Βυζαντινῶν εἰκόνων, σελ. 24, Ἀθήνα: 1971.

12. Χρ. Γ. Γκότση, Ὁ Μυστικὸς κόσμος τῶν Βυζαντινῶν εἰκόνων, σελ. 24, Ἀθήνα: 1971.

13. Χρ. Γ. Γκότση, Ὁ Μυστικὸς κόσμος τῶν Βυζαντινῶν εἰκόνων, σελ. 24, Ἀθήνα: 1971.

Προσκυνοῦμεν, λοιπόν, τὰς ἱεράς εἰκόνας ὅχι διότι ἀποδίδομεν τὴν προσκύνησιν εἰς τὴν ὕλην, ἀλλὰ διὰ τῆς ὕλης εἰς τὰ εἰκονιζόμενα πρόσωπα, ὡς χαρακτηριστικῶς καὶ ὁ Μ. Βασίλειος λέγει: «Ἡ γὰρ τῆς εἰκόνας τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει»¹⁴.

Β'.

Ὁ Ὀρθόδοξος ὅμως ἐμπνέεται διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς τιμῆς τῶν εἰκόνων «ἐπὶ τὸ πρωτότυπον» καὶ ἀπὸ τὴν τέχνην τῶν εἰκόνων. Διότι αἱ Ἱεραὶ εἰκόνας εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν δὲν εἶναι ἀπλή διακόσμησις οὔτε μία «ζωγραφικὰ θρησκευτικὴ»¹⁵, ἀλλὰ κάτι θαυτέρον, οὐσιαστικώτερον. Εἶναι λατρευτικὸν ἀντικείμενον τῆς Ὀρθόδοξου λατρείας, τὸ ὅποσον εἶναι τόσον στενωῶς συνδεδεμένον μετ' αὐτῆς, ὥστε δὲν ὑπάρχει λατρευτικὴ ἐκδήλωσις τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἄνευ εἰκόνων.

Αἱ Ἱεραὶ εἰκόνας, συνεπῶς, εἶναι μία ἐκδήλωσις τῆς Ἱεράς Παραδόσεως τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας κατὰ πάντα ὁμοιόθατος πρὸς τὴν γραπτὴν καὶ προφορικὴν Παράδοσιν. Διὰ τοῦτο αὐταὶ ὑπῆρχον καὶ εἰς τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς ναοὺς.

Ὁ Μητροπολίτης Δανιήλ, ὁ ὁποῖος περιηγήθη κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα τοὺς Ἁγίους Τόπους, προκειμένου νὰ περιγράψῃ τὸν ἀνεγερθέντα καὶ διακοσμηθέντα ὑπὸ τοῦ Μ. Κων)νου Ναὸν τοῦ Ἁγίου Τάφου, ἀναφέρει ὅτι οἱ Ναοὶ εἶχον εἰκόνας καὶ ὅτι ὁ ἐξ εἰκόνων διάκοσμος ἐλέγετο διάκοσμος τῆς Ἐκκλησίας.

Αἱ Ἱεραὶ εἰκόνας, αἱ ὁποῖαι κοσμοῦν τοὺς Ναοὺς ἡμῶν εἶναι τοῦ Χριστοῦ, τῆς Παναγίας, σκηναὶ ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, ἀλλὰ καὶ μεμονωμένα μορφαὶ Ἀγίων.

Εἰς τὰς εἰκόνας αὐτὰς ὅσα ἀπεικονίζονται ἔχουν ἁγιασθῆ. Ὅχι δηλ. μόνον τὰ πρόσωπα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ τὰ δένδρα, τὰ ζῶα, τὰ κτίρια κ.λπ. Διότι, ὡς ἀναφέρει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, οἱ ἅγιοι «ζῶντες πεπληρωμένοι ἦσαν Πνεύματος ἁγίου»¹⁶ καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν των ἢ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος παραμένει συνεχῶς μέσα εἰς τὰς ψυχὰς των, εἰς τὰ σώματά των, εἰς τὴν ὄψιν των καὶ εἰς τὰς ἁγίας εἰκόνας των. Διὰ τοῦτο οἱ ἀρχαιότεροι ἁγιογράφοι δὲν ἔθετον τὸ ὄνομα των εἰς τὰ ἔργα των ἢ ὅσοι ἔθετον τοῦτο ἔγραφον: «Διὰ χειρὸς τοῦ ἁμαρτωλοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ δεῖνα»¹⁷.

14. Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὀρθόδοξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Τόμος II, σελ. 467, Ἀθήνα: 1953.

15. Α. ΟΥΣΠΕΝΣΚΗ, Ἡ Εἰκόνα, σελ. 467, Ἀθήνα: 1953.

16. Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὀρθόδοξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Τόμος II, σελ. 463, Ἀθήνα: 1953.

17. Α. ΟΥΣΠΕΝΣΚΗ, Ἡ Εἰκόνα, σελ. 146, Ἀθήνα: 1953.

Διότι τὰ ἔργα των εἶναι καρπὸς τῆς Θείας χάριτος, ἡ ὁποία φωτίζει τὴν διάνοιάν των καὶ ὁδηγεῖ τὴν χεῖραν των.

Ἄπτόν παράδειγμα αὐτῶν εἶναι αἱ Βυζαντινὰ εἰκόνες καὶ αἱ λοιπαὶ παραστάσεις τῆς Βυζαντινῆς τέχνης, αἱ ὁποῖαι τόσον ἔχουν παρεξηγηθῆ. Πολλοὶ συνηθισμένοι καὶ ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὰς θρησκευτικὰς εἰκόνας τῆς Δύσεως δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀντιληφθοῦν τὸ πνευματικὸν νόημα τῆς Βυζαντινῆς τέχνης καὶ προβάλλουν τὸ ἐρώτημα: Διατί ἡ Βυζαντινὴ τέχνη δὲν εἶναι φυσικὴ; Ὁ Φώτης Κόντογλου ἀπαντᾷ ὡς ἑξῆς¹⁸: «Δὲν εἶναι φυσικὴ, ἐπειδὴ δὲν ἔχει σκοπὸ νὰ ἐκφράσῃ μόνον τὸ φυσικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπερφυσικόν. Ἡ Βυζαντινὴ τέχνη, συνεχίζει, θέλει νὰ μᾶς ἀνεβάσῃ ἀπὸ τὰ αἰσθητὰ στὰ νοητὰ, ἀπὸ ἐκεῖνα πού βλέπουμε μὲ τὰ ὕλικά μάτια μας, σὲ ἐκεῖνα, πού βλέπει ὁποῖος ἔχει μάτια πνευματικά, δηλαδὴ ἀπὸ τὰ ἐφήμερα στὰ αἰώνια». Ὁ δὲ ἅγιος Θεοδόσιος ὁ ἔρημίτης παρουσιάζει τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀγιογράφου κατὰ πολὺ πρὸς τὴν τοῦ Ἱερῆως.

«Ὁ ἕνας συνθέτει τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Κυρίου, λέγει ὁ Θεοδόσιος, καὶ ὁ ἄλλος τὸ παριστάνει»¹⁹. Καὶ τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς τεχνολογίας τῆς ὀρθοδόξου ἀγιογραφίας.

Γ'.

Ἄλλ' αἱ ἱεραὶ εἰκόνες ἔχουν καὶ ἕνα ἄλλον σπουδαῖον σκοπόν, κατ' ἐξοχὴν παιδαγωγικόν. Διδάσκουν.

Ὁ φοβερὸς ἀντίπαλος τοῦ εἰκονομάχου αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Γ', Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἐδίδασκεν «καὶ ὅπερ τοῖς γράμμασι μνησθέντες ἢ δίδλος, τοῦτο καὶ τοῖς ἀγραμμάτοις ἢ εἰκόνων»²⁰. Τὰ βιβλία τῶν ἀγραμμάτων, συνεπῶς, αἱ ἱεραὶ εἰκόνες διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία «κατέστησε τὴν εἰκόνα κατηχητικὸν ὄργανον αὐτῆς πρὸς εὐχερῆ ἐκλαΐκευσιν τῶν διδασκαλιῶν τῆς πίστεως»²¹.

Ἦδη, εἶναι γνωστόν, ὅτι αἱ εἰκόνες γενικῶς ἀνήκουν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὀπτικοακουστικῶν μέσων, τὰ ὁποῖα σήμερον χρησιμοποιοῦνται ὡς ὁ τελειότερος τρόπος διδασκαλίας διὰ τὴν ἀσφαλῆ ἐμπέδωσιν τοῦ μαθήματος εἰς τοὺς μαθητάς. Τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς προσφορᾶς τοῦ μαθήματος «δι' εἰκόνων» ἀναγνωρίζουν ὅλοι οἱ μεγάλοι παιδαγωγοὶ ἀπὸ τοῦ Πλάτωνος μέχρι σήμερον, οἱ ὁποῖοι προσεπάθησαν νὰ ἐκ-

φράσουν τοὺς μεταφυσικοὺς δεσμοὺς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν.

Ἐάν, λοιπόν, προσέξωμεν τὴν εἰκόνα ὄχι ὡς μίαν οἰανδήποτε εἰκόνα (ἕνα τοπίον, μία θαλασσογραφία κ.λπ.), ἀλλὰ ὡς ἱερὰν εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας, τότε ἀντικαθίσταται, ὅτι εἰς τὰς ἱεράς εἰκόνας δὲν βλέπομεν ἀπλῶς μίαν ὄψιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τὴν Ὀρθοδοξίαν εἰς τὸ σύνολόν της. Εἶναι δὲ τόσον ζωντανὴ ἢ διδασκαλία τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως διὰ τῶν εἰκόνων, ὥστε κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον «ὅ,τι ὁ λόγος μεταδίδει διὰ τῆς ἀκοῆς, ἡ ζωγραφικὴ τὸ δεικνύει σιωπηρῶς μὲ τὴν παράστασιν»²².

Ἀλλὰ καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐπαναλαμβάνουν αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ διευκρινίζουν: «μὲ αὐτὰ τὰ δύο μέσα (ἀκοή - ὄρασις), τὰ ὁποῖα ἀλληλοσυνδεοῦνται... λαμβάνομεν γινῶσιν τῶν ἰδίων πραγματικότητων»²³. Διὰ τοῦτο «ἡ ἐπιμονὴ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν εἰκονογράφειαν τῶν ναῶν καὶ οἱ ἀγῶνες αὐτῆς ἐναντίον τῶν εἰκονομαχικῶν αἱρέσεων δὲν ὀφείλονται μόνον εἰς τὴν ἀπλήν συντηρητικότητά καὶ τὴν προσκόλλησιν εἰς τὴν παράδοσιν, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον εἰς τὴν σημασίαν πού ἀπέδιδον οἱ ἀνθρωπογνώστα Ἐκκλησιαστικοὶ Πατέρες εἰς τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς, ὡς ἐκφραστικοῦ λατρευτικοῦ καὶ διδασκτικοῦ μέσου»²⁴.

Διδάσκουν, λοιπόν, αἱ ἱεραὶ εἰκόνες τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Διδάσκουν ἀφ' ἐνός μὲν τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἀνάγκασιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν.

Εἶναι γεγονός ὅτι, ὅπως τὸ ἄσμα τῆς Ἐκκλησίας ἐξαγιαξέει τὴν ψυχὴν ἡμῶν διὰ τῆς αἰσθήσεως τῆς ἀκοῆς, ἡ εἰκὼν τὴν ἐξαγιαξέει διὰ τῆς αἰσθήσεως τῆς ὄρασεως. Οἱ δὲ Πατέρες θεωροῦν τὴν αἰσθησιν τῆς ὄρασεως ὡς τὴν πρώτην μεταξὺ τῶν αἰσθήσεων.

Ἀλλὰ τοῦτο δηλοῖ καὶ ὁ Κύριος διὰ τὴν αἰσθησιν τῆς ὄρασεως ὅταν τονίξῃ: «Ὁ λύχνος τοῦ σώματος ἐστὶν ὁ ὀφθαλμὸς· ἐάν οὖν ὁ ὀφθαλμὸς σου ἀπλοῦς ἦ, ὅλον τὸ σῶμα σου φωτεινὸν ἔσται»²⁵.

Διὰ τοῦ λόγου, λοιπόν, καὶ τῆς εἰκόνας ἡ λειτουργία ἀγιαξέει τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν.

Δ'.

Οἱ λόγοι, συνεπῶς, διὰ τοὺς ὁποίους ἠγωνίσθησαν τόσον σκληρῶς ἐπὶ ἕνα καὶ πλέον αἰῶνα οἱ Ὀρθόδοξοι διὰ τὴν ἀναστήλωσιν τῶν ἱερῶν εἰκόνων δὲν ἦσαν ἀπλοῖ· ἦσαν λόγοι πίστεως, λόγοι συνειδήσεως. Λόγοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπαυσαν νὰ ὑπάρχουν εἰς τὴν Ὀρ-

18. Χρ. Γ. Γκότση, Ὁ Μυστικὸς κόσμος τῶν Βυζαντινῶν εἰκόνων, σελ. 21, Ἀθήναι 1971.

19. Α. ΟΥΣΠΕΝΣΚΗ, Ἡ Εἰκόνα, σελ. 183, Θεσσαλονίκη 1972.

20. Ἀγ. Νεκταρίου, Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, σελ. 183, Θεοσλίχη 1972.

21. Κ. Καλλινίκου, Ὁ Χριστιανικὸς Νόμος καὶ τὰ τελοῦμενα ἐν αὐτῷ, σελ. 292, Ἀθήναι 1958.

22. Ἐ. Π. 31, 509.

23. Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, Τόμος 8ος, σελ. 409.

24. Ἀριστάρχου Ζευκιλῆ, Ἐποπτικὰ Μέσα Διδασκαλίας τῶν Θρησκευτικῶν, σελ. 27, Ἀθήναι 1969.

25. Ματθ. στ', 22.

Ν Ο Μ Ο Σ 590/1977

Ἔθρονα 19, 20, 21 καὶ 22 «περὶ ἐγγραφῆς εἰς τὸν Κατάλογον τῶν πρὸς Ἀρχιερατεῖαν Ἐκλογίμων.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 19

1. Πᾶς ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτης δικαιοῦται νὰ προτείνῃ μέχρι τέλους Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους εἰς τὴν Δ.Ι.Σ. κληρικούς πρὸς ἐγγραφὴν εἰς τὸν κατάλογον τῶν πρὸς Ἀρχιερατεῖαν ἐκλογίμων, ὑποβάλλων καὶ τὰ περὶ τῶν προσόντων αὐτῶν πιστοποιητικὰ συν-οδευόμενα καὶ ὑπὸ ἐκθέσεως αὐτοῦ. Τὸ αὐτὸ δικαίωμα ἔχει καὶ ἡ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς Ἀρχιερατείας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Πᾶς μὴ προταθεὶς πρὸς ἐγγραφὴν δύναται ἐντὸς 15/θημέρου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ πίνακος, περὶ ἧς ἡ ἐπομένη παράγραφος, νὰ ζητήσῃ τοῦτο δι' αἰτήσεώς του πρὸς τὴν Συνοδικὴν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῆς Ἀρχιερατείας, ἐφ' ἧς αἰτήσεως αὕτη εἰσηγείται πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ.

2. Ἡ Ἀρχιερατεία κατὰ μῆνα Ἰανουάριον ἐκάστου ἔτους, ἐλέγχουσα τὰ ἀποδεικτικὰ τῶν προταθέντων κληρικῶν πρὸς ἐγγραφὴν εἰς τὸν κατάλογον, καταχωρίζει τὰ ὀνόματα τῶν ἐχόντων τὰ κατὰ νόμον προσόντα, μετὰ συντόμου βιογραφικοῦ σημειώματος, εἰς «προκαταρκτικὸν πίνακα», τὸν ὅποιον γνωστοποιεῖ εἰς τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτας καὶ δημοσιεύει τὴν κατάστασιν τῶν ὀνομάτων διὰ τοῦ Δελτίου

θόδοξον Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της μέχρι σήμερον. Ὅπως δὲ λέγει ἕνας Ἰσπανὸς ἱερωμένος, ὁ Ballester²⁶, ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία «εἶναι δυνατὸν νὰ μάχεται ἐναντίον ὄλων τῶν αἱρέσεων, νὰ ἠττάται ὅμως ποτέ».

Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς εἰκονομαχίας ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν ἠττήθη. Διότι κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον²⁷ οὐδὲν δυνατότερον Ἐκκλησίας Θεὸς ἐπηξέ τις ἐπιχειρεῖ σαλευεῖν;». Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐπαναφέρει τὰς ἱερὰς εἰκόνας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀποφαίνεται:

«Αὕτη ἡ Πίστις τῶν Ἀποστόλων»²⁸

αὕτη ἡ Πίστις τῶν Πατέρων

αὕτη ἡ Πίστις τῶν Ὀρθοδόξων

αὕτη ἡ Πίστις τὴν οἰκουμένην ἐστήριξεν».

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ρ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

26. «Ἡ Νοσταλγία τῆς Ὀρθοδοξίας», σελ. 149, Ἀθήναι 1956.

27. Ἰωάν. Χρυσόστομος, Ἐ.Π. 52, 428 - 429.

28. Ἰωάν. Ν. Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Τόμος Ι, σελ. 244, Ἀθήναι 1960.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ δύο ἡμερησίων ἐφημερίδων τῶν Ἀθηνῶν.

3. Εἰς περίπτωσιν ὑποβολῆς αἰτήσεως πρὸς ἐγγραφὴν μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἀνωτέρω «προκαταρκτικοῦ πίνακος» καὶ τὴν παρέλευσιν τοῦ 15θήμερου συντάσσεται καὶ δημοσιεύεται ὡς ἀνωτέρω «συμπληρωματικὸς πίναξ» κοινοποιούμενος καὶ εἰς τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτας.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 20

1. Κατὰ τῆς ἐγγραφῆς ὑποψηφίου τινὸς εἰς τὸν «προκαταρκτικὸν πίνακα» ἢ τὸν «συμπληρωματικὸν πίνακα» δύναται νὰ ἀσκηθῇ ἐντὸς δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς τελευταίας δημοσιεύσεως ἐκάστου πίνακος ἔνστασις παρ' οἰουδήποτε κληρικοῦ ἢ λαϊκοῦ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, περιέχουσα πλήρως τὰ στοιχεῖα τῆς ταυτότητός του, ὡς καὶ τὴν ἀκριβῆ διεύθυνσιν τῆς μονίμου κατοικίας του, ἐπὶ τῇ λόγῳ ὅτι ὁ ἐγγραφεὶς εἰς τὸν πίνακα δὲν διαθέτει τὰ πρὸς Ἀρχιερατεῖαν οὐσιαστικὰ ἢ τυπικὰ προσόντα. Ἡ ἔνστασις ὑποβάλλεται εἰς τὸν οἰκεῖον Μητροπολίτην ὑποχρεούμενον ὅπως διαδιδάσῃ ταύτην ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸν περιελεύσεώς της μετ' ἐμπεριστατωμένης εἰσηγήσεώς του εἰς τὴν Ἀρχιερατεῖαν. Ἡ ἔνστασις δύναται νὰ ὑποβληθῇ καὶ ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν Ἀρχιερατεῖαν, ἢ ὅποια διαδιδάσκει ταύτην ἀμελλητὶ εἰς τὸν οἰκεῖον Μητροπολίτην προκειμένου περὶ κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἰς ἑτέραν δὲ περίπτωσιν προτάσεως κατ' ἐφαρμογὴν τῆς παρ. 3 τοῦ ἄρθρου 17 τοῦ παρόντος διαδιδάσκει ταύτην εἰς τὴν Δ.Ι.Σ., ἥτις ἐνεργεῖ ἀρμοδίως.

2. Ἡ Δ.Ι.Σ. δι' ἀποφάσεώς της, λαμβανομένης κατὰ τὴν πρώτην ἀπὸ τῆς λήψεως τῆς ἐνστάσεως συνεδρίαν, διατάσσει ἑνορχον ἐξέτασιν πρὸς διακρίθωσιν τῶν ἐν τῇ ἐνστάσει διαλαμβανόμενων, διεξαγομένην ὑπὸ κληρικοῦ ὀριζομένου ὑπ' αὐτῆς, περατουμένην δὲ τὸ θραδύτερον ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ἐντολῆς πρὸς ἐξέτασιν. Ἡ προθεσμία αὕτη δύναται νὰ παραταθῇ ἐν ἐκτάκτῳ ἀνάγκῃ ἐπὶ ἕνα εἰσέτι μῆνα δι' ἀποφάσεως τῆς Δ.Ι.Σ. Περατουμένης τῆς ἀνακρίσεως ὑποβάλλεται ὁ φάκελλος μετὰ τοῦ πορίσματος εἰς τὴν Σ.Ε. ἐπὶ τῆς Ἀρχιερατείας, ἥτις εἰσηγείται σχετικῶς πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ., ἀποφαινομένην ἐπ' αὐτῆς ὁπωσδήποτε πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς διαδικασίας, περὶ ἧς τὸ ἐπόμενον ἄρθρον.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 21

1. Ἡ Δ.Ι.Σ. ἐντὸς τοῦ μηνὸς Αὐγούστου ἐκάστου ἔτους καὶ πάντως πρὸ τῆς λήξεως τῆς θητείας αὐ-

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἐπί τῇ 25ῃ Μαρτίου.

Ἡ Ἐθνικὴ Ἑορτὴ τῆς 25ῆς Μαρτίου ἀποκτᾷ ὅλως ἰδιαιτέραν σημασίαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, καθ' ἃ ποικιλόνυμα ἀντιχριστιανικά καὶ ἀντεθνικά ρεύματα ἐπιδικῶν τὸν ἀποπροσανατολισμὸν τῶν Ἑλλήνων ἴσσον ὡς πρὸς τὴν προσωπικὴν των πορείαν καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῶν στόχων τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐπάρξεως, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὸν ὑπατον σκοπὸν τῆς πορείας τοῦ ἔθνους καὶ τὴν ἐρμηνοίαν τοῦ μεγαλείου τῆς Ἱστορίας του.

Ἡ 25ῃ Μαρτίου εἶναι ἐν πρώτοις ἡ συνεχῆς ὑπόμνησις τοῦ ἀγγελικοῦ μηνύματος περὶ τῆς πληρώσεως τῆς πανανθρωπίνης προσδοκίας διὰ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος, "Ὅστις πάντοτε εἶναι ἡ ἐλπίς τοῦ κόσμου, δοθέντος δι' αὐτοῦ ἄλλοι οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός" (Πράξ. γ', 11).

τῆς, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν πάντα τὰ ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε διαδικασίας συγκεντρωθέντα στοιχεῖα περὶ τῶν ὑποψηφίων, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ παρ' αὐτῇ τηρουμένου δι' ἕκαστον τούτων ἀτομικοῦ φακέλλου, καταρτίζει «πίνακα τῶν ὑποψηφίων», εἰς ὃν ἐγγράφει πάντας τοὺς μετὰ τὴν ἀνωτέρω διαδικασίαν ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ παρόντος ὀριζόμενα τυπικὰ προσόντα, ἐναντίον τῶν ὁποίων δὲν ὑπεβλήθησαν ἐνστάσεις ἢ ἀπερρίφθησαν τελεσιδικῶς ὑποβλήθεισαι τοιαῦται καὶ γνωστοποιεῖ τοῦτον πρὸς τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτας πρὸς ἐνημέρωσιν, δημοσιεύει δὲ αὐτὸν διὰ τοῦ Δελτίου «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ δύο ἡμερησίων ἐφημερίδων τῶν Ἀθηνῶν.

2. Ἡ Δ.Ι.Σ. κατὰ τὴν τακτικὴν Συνέλευσιν αὐτῆς διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ κατὰ πλειοψηφίαν τῶν παρόντων μελῶν αὐτῆς ἀποφασίζει περὶ τῆς ἐγγραφῆς ἢ μὴ εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐκλογίμων τῶν περιλαμβανομένων εἰς τὸν πίνακα τῶν ὑποψηφίων περὶ οὓς ἡ ἀνωτέρω παράγραφος, ἐφ' ὅσον οὗτοι, κατὰ τὴν ἔμφρονα κρίσιν αὐτῆς, κέκτηνται πάντα τὰ οὐσιαστικὰ προσόντα καὶ οὕτω συμπληρῶναι τὸν ἑκάστοτε ἰσχύοντα κατάλογον τῶν πρὸς Ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων. Αἱ λευκαὶ ψῆφοι λογίζονται ὑπὲρ τοῦ ὑποψηφίου. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν συγκληθῇ ἐκτάκτως ἡ Γ.Σ.Ι. αὕτη ἀποφασίζει κατὰ τὰ ὡς ἄνω καὶ περὶ τοῦ καταλόγου πρὸς Ἀρχιερατείαν, ἐφ' ὅσον ἔχει ὀλοκληρωθῆ κατὰ τὰ λοιπὰ στάδια αὐτῆς ἡ σχετικὴ διαδικασία.

3. Ἡ Γ.Σ.Ι. πρὶν ἢ προέλθῃ εἰς τὴν διαδικασίαν καταρτίσεως τοῦ καταλόγου, τὴν ὀριζομένην ὑπὸ τῆς προηγουμένης παραγράφου, ἀποφαίνεται ὀριστικῶς, διὰ μυστικῆς ὡσαύτως ψηφοφορίας, καὶ κατὰ πλειοψηφίαν τῶν παρόντων, ἐπὶ τῶν οἰασθῆποτε φύσεως ἐνστάσεων, αἵτινες ἐνδεχομένως ὑπεβλήθησαν τῇ

Ἐπειτα ὁ ἔορτασμός τῆς χαρμοσύνης ταύτης ἡμέρας δέον πάντοτε νὰ ἀναζωπυρῇ τὴν ἱστορικὴν μνήμην τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ὀφείλουσαν τὴν ἐλευθερίαν των οὐχὶ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν οικονομικῶν ἢ παραγωγικῶν σχέσεων, ὡς ἰονίζουσαν οἱ πληθυνθέντες ἐσχάτως παραχαράκται τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, ἀλλ' εἰς τὴν ἐλληνορθόδοξον αὐτῶν παράδοσιν, ἣτις διέπεται ὑπὸ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἔχει τὸ ἔσχατον αὐτῆς θεμέλιον ἐπὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν εὐαγγελίστατο ὁ ἄγγελος κατὰ τὸν Εὐαγγελισμόν.

Ἐπὶ τὴν διὰ τὰ διπλᾶ μας Ἐλευθέρια ἄς ἀντιχρῆ πάντοτε εἰς τὰ ὄτια μας ὁ λόγος τοῦ Ἀπ. Παύλου: (Τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν, ἣ Χριστὸς ὑμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε) (Γαλ. ε', 1).

Δ.Ι.Σ. ἐναντίον τοῦ πίνακος τῶν ὑποψηφίων τῆς παραγ. 1 μετὰ τὸ πέρας τῆς καταρτίσεως αὐτοῦ καὶ ἀφοροῦν εἰς τὴν νομιμότητα καὶ κανονικότητα τῆς ἐγγραφῆς ἢ τῆς μὴ ἐγγραφῆς τινος ἐν αὐτῷ.

4. Ἡ ἑκάστοτε ἀρξαμένη διαδικασία συμπληρώσεως τοῦ καταλόγου δὲν ἀναστέλλει τὴν ἰσχὺν τοῦ ὑπάρχοντος καταλόγου.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 22

1. Ὁ ἐγγεγραμμένος εἰς τὸν κατάλογον τῶν πρὸς Ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων διαγράφεται ὁποτεδήποτε δι' ἠτιολογημένης ἀποφάσεως τῆς Δ.Ι.Σ., ἐφ' ὅσον ἠθέλε διαπιστωθῆ ὅτι οὗτος ἀπέπεσε οἰοδῆποτε ἐκ τῶν κατὰ νόμον ἀπαιτουμένων πρὸς ἐγγραφὴν προσόντων ἢ ὅτι ἐσπερεῖτο τινὸς τούτων κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐγγραφῆς αὐτοῦ.

2. Εἰς περιπτώσεις, καθ' ἃς κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Δ.Ι.Σ., ἀπαιτεῖται ἐξακρίθωσις τῶν λόγων, οἵτινες ἐπιβάλλουσαν τὴν διαγραφὴν τινος ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν πρὸς Ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων, αὕτη ἀναθέτει δι' ἀποφάσεώς της εἰς Μητροπολίτην τὴν διενεργεῖαν ἐνόρκου ἐξετάσεως, μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁποίας, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὸ σχετικὸν πόρισμα, ὡς καὶ πάντα τὰ συγκεντρωθέντα στοιχεῖα, ἀποφασίζει μετ' εἰσήγησιν τοῦ Προέδρου τῆς ἐπὶ τῆς Ἀρχιεραγματείας Σ. Ἐπιτροπῆς, διὰ πλειοψηφίας τῶν παρόντων, περὶ τῆς διαγραφῆς ἢ μὴ, ἐν καταφατικῇ δὲ περιπτώσει προβαίνει εἰς τὴν δέουσαν τροποποίησιν τοῦ καταλόγου.

3. Ἐπὶ διαγραφῆς κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον ἔχει ἀνάλογον ἐφαρμογὴν ἢ παρ. 3 τοῦ προηγουμένου ἀρθρου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. { Πρωτ. 814
Διεκπ. 315 } Ἀθήνησι τῆ 25-2-1978

ΤΗΛΕΓΡΑΦΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ὑπ' ἀριθμ. 2179

Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην...

Συνοδικῆ ἀποφάσει παρακαλοῦμεν ὅπως συστήσητε ἐγκυκλίως εἰς Ἱεροκλήρυκας καὶ Ἐφημερίους, ἵνα Θεῖον Κήρυγμα προσεχοῦς Κυριακῆς Ἀπόκριω ἀφιερωθῆ εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιτελούμενον Προνοιακὸν καὶ Φιλανθρωπικὸν Ἔργον, τελεσθῆ δὲ καὶ μνημόσυνον ὑπὲρ εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν τῶν εὐαγῶν τῆς Ἐκκλησίας Ἱδρυμάτων.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος

«Οἱ βασικοὶ θεσμοὶ διοικήσεως
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».

Προσφάτως ἐνκυκλοφορήθη νέα ἐργασία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κίτρους κ. Βαγράβα, ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ βασικοὶ θεσμοὶ διοικήσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ ἱστορικῆς ἀνασκόπησης». Ἀνεξαρτήτως πρὸς τὴν πρὸ δεκαετίας ἐκδοθεῖσαν ἐκτενῆ ἐργασίαν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Καταστατικὴ Νομοθεσία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς οὐσιώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου», ἣτις ἐμφανίζει ἀπ' αὐτῶν τούτων τῶν πηγῶν τὴν ἐν διαστήματι ἐνὸς καὶ ἡμίσεος σχεδὸν αἰῶνος διαδρομὴν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς νομοθεσίας, ἡ νέα αὕτη ἐργασία, κατὰ διάφορον δομὴν καὶ εὐρυτέραν χρονικὴν ἔκτασιν, ἐντάσσεται εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν βραβενθεῖσαν ὁμοίμορφον ἐξάτομον σειρὰν περὶ τῶν βασικῶν θεσμῶν διοικήσεως τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχικῶν καὶ Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἀποσκοποῦσαν εἰς τὴν μετ' ἀλλήλων στενωτέραν καὶ ἀμοιβαίως οἰκοδομητικὴν γνωριμίαν καὶ σχέσιν.

Εἶναι περὶ τὸν νὰ ἐξαρθῆ ἡ σπουδαιότης τῆς νέας ἐργασίας τοῦ ἐκλεκτοῦ Ἱεράρχου, τὸν ὅποιον μάλιστα προσφάτως τὸ κρατικὸν Πανεπιστήμιον τοῦ Στρασβούργου, μετὰ σχετικῆν ἐγκρίσιν καὶ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, ἀνεκήρυξεν ἐν ἐπισημοτάτῃ τελετῇ Ἐπίτιμον Διδάκτορα αὐτοῦ, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ ὑψίστην τιμὴν οὐ μόνον πρὸς τὸν χαίροντα πανορθόδοξον ἐκτιμήσεως Ἁγίον Κίτρον, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ τιμηθεῖσαν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἱερὰ Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς πρώτης τοῦ Ν. Ἔτους ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νικοπόλεως κ. Στυλιανὸς ἀπένευμε τὸ τιμητικὸν ὄφφικιον τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου εἰς τὸν Αἰδ. Πρωθιερέα τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Χαράλαμπος π. Δημήτριον Ντούσκην, πτυχιούχον ἡθῆ τοῦ Ποιμ. Τμ. τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Πανεπ. Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος διακρίνεται διὰ τὴν σεμνότητά του, τὸν θεάρεστον ζῆλον καὶ τὴν δραστηριότητά του τῶσον παρὰ τῇ Γραμματείᾳ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ὅσον καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν του ἐργασίαν εἰς κηρύγματα, διαλέξεις, κατηχητικά, καθὼς καὶ διὰ τὴν ἐπισκευὴν καὶ τὸν ἐξωραϊσμόν τοῦ Ἱ. Ναοῦ του.

Ἐπίσης ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης, κατὰ τὴν πανήγυριν τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Βασιλείου Πρεβέζης, ἐνώπιον τοῦ εὐσεβοῦς ἐκκλησιασματος, μετὰ σχετικῆν ἡμίλιαν, ἀπένευμε τιμητικῶς τὸ χρυσοῦν Μετάλλιον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου τῆς Ἱ. Μ. Νικοπόλεως εἰς τοὺς κ.κ.

α) Ζήκον Κωνσταντῖνον, Ζήσην Κωνσταντῖνον, Καρτεζινην Αἰμίλιον, Μπίτσιον Βασιλείου καὶ Νίκην Κίμωνα, διότι οὗτοι, κατὰ συνείδησιν καὶ ἠθικοχριστιανικὸν χρέος, ὑπέκρινον εἰς θερμὴν παράκλησιν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, εἶπον σθεναρῶς τὸ ὅχι καὶ δὲν ἔδωσαν τὰς αἰθούσας των, παρὰ τὰς δελεαστικὰς καὶ σοβαρὰς χρηματικὰς προσφορὰς, εἰς τοὺς Χιλιαστάς,

Εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι καὶ ἡ νέα ἐργασία τοῦ Σεβασμιωτάτου θὰ εἶναι σημαντικὴ συμβολὴ εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῶν ποθητῶν ἱερῶν ἐπιδιωξέων τῆς προπαρασκευαζομένης Ἁγίας καὶ Μεγάλης Πανορθόδοξου Συνόδου.

Ἄδικαιολόγητος ἀναταραχὴ.

Εἶναι λυπηρόν, ὅτι ἡ πρότασις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν περὶ καθιερώσεως εἰδικοῦ κύκλου εἰσιτηρίων ἐξετάσεων πρὸς εἴσοδον εἰς τὰς Θεολογικὰς Σχολὰς ἐγένετο ἀφορμὴ ἀδικαιολογήτου ἀναταραχῆς καὶ πολλῶν παρεξηγήσεων.

Ἡ πρότασις αὕτη θεμελιούται ἐπὶ τοῦ στοιχειώδους αἰτήματος, καθ' ὃ εἰς τὸν αἰῶνα τῆς διακηρύξεως τοῦ δικαιοῦματος τῆς ἐλευθέρως ἐκλογῆς καὶ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, δέον νὰ ἐξευρεθῆ ἡ τρόπος, ἵνα οἱ ὑποψήφιοι διὰ τὰς Ἀνωτάτας Σχολὰς εἰσερχονται εἰς τὴν Σχολὴν, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχουν ἰδιαιτέραν κλήσιν καὶ κλίσιν. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἰσχύει κατὰ μείζονα λόγον διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὰς Θεολογικὰς Σχολὰς, ἣτις προϋποθέτει ἰδιαιτέραν χριστιανικὴν ὑπαρξιακὴν τοποθέτησιν.

Ὅθεν πᾶν ὅ,τι λέγεται ἢ γράφεται ἐναντίον τῆς κατὰ δημοκρατικὸν τρόπον ληφθείσης ἀποφάσεως ταύτης εἴτε προδίδει προσφυγὴν εἰς τὰ λογικὰ σφάλματα τοῦ «ψευδοῦς αἰτίου» καὶ τῆς «μεταβάσεως εἰς ἕτερον γένος», εἴτε ἀπορρῆει ἐξ ὠφελιμιστικῶν καὶ χρησιμοθηρικῶν κριτηρίων, ἅτινα διὰ τοὺς θεράποντας τῆς ἱερᾶς ἐπιστήμης δέον νὰ ὑπαχωροῦν ἐνώπιον τῶν ἀνωτέρων πνευματικῶν ἀρχῶν, ὅφ' ὧν πρόπει νὰ διέπωνται οὗτοι.

οί οποίοι επεχείρησαν τελευταίως και πρό διετίας να οργανώσουν και πραγματοποιήσουν χιλιαστικά (αντιχριστιανικά και άνθεθινά, άσφαλώς) συνέδρια εις τήν Πρέβεζαν, τά όποια έματαιώθησαν χάρις εις τήν γενναίαν και χριστιανοπρεπή στάσιν τών άνωτέρω.

6) Είς τόν Ειρηνοδόξην Πρεβέζης κ. 'Ιωάννην Γιώτην, Μέλος του Μητροπολιτικού Συμβουλίου, ό όποιος επί πολλά έτη έκδηλώνει τόν Ιερών ζήλόν του και τήν ευσέθειάν του, άνελιπιώς έκκλησιαζόμενος, έξομολογούμενος και ψάλλον θεαρέστως εις τούς 'Ι. Ναούς 'Αγίου 'Αθανασίου και 'Αγίου Βασιλείου.

γ) Είς τόν 'Αναγνώστην - 'Ιεροφάλην κ. 'Αναστάσιον 'Αρβανίτην, όστις επί έξηκονταετιάν έξυπηρετεί με ένθεον ζήλον και άφοσίωσιν τήν 'Ιερών Μητρόπολιν, τούς 'Ι. Ν. 'Αγίου Βασιλείου και 'Αγίου Χρυσοστόμου ως έκκλησιάρχης και ιεροφάλης.

δ) Είς τόν κ. 'Αναστάσιον 'Αναστασόπουλον, Πολ. 'Υ) Μηχανικών - Δημοτικών Σύμβουλον, ό όποιος επί πολλά έτη προσφέρει, τό πλείστον δωρεάν, τάς ύπηρεσίας του εις τό έργον τής άνεγέρσεως 'Ι. Ναών και φιλανθρωπικών 'Ιδρυμάτων τής 'Ι. Μητροπόλεως.

Ό τελευταίος όστος άντεφώνησε τόν Σεβ. Μητροπολίτην, τόν όποιον ηύχαρίστησε διά τήν τιμητικήν αύτήν έκδήλωσιν, τονίσας πώς ότι έπραξαν όλοι και πράττουν είναι Ιερών και επιβεβλημένον καθήκον προς τήν 'Αγίαν 'Εκκλησίαν και τό συντελούμενον πολύτιμον και ευεργετικόν έργον της.

'Ιερά Μητρόπολις Ν. 'Ιωνίας και Φιλαδελφείας

Η 'Ιερά Μητρόπολις Ν. 'Ιωνίας και Φιλαδελφείας, έν τή πλεισίω τής φιλανθρωπικής δραστηριότητος αύτης, έθεσεν εις λειτουργίαν και δεύτερον κατά σειράν 'Εκκλησιαστικών Γηροκομείων, όπό τήν έπωνυμίαν «'Εκκλησιαστική Στέγη Προνοίας Γερόντων Παναγία ή 'Ελεούσα», τής όποιας τά 'Εγκλίτια έτέλεσεν έν Ν. 'Ιωνία τήν Κυριακήν 30ήν 'Οκτωβρίου έ.έ. ό Σεβ. Μητροπολίτης Ν. 'Ιωνίας και Φιλαδελφείας κ. Τιμόθεος.

Τό έν λόγω Εθαγές και Κοινωφελές 'Ιδρυμα, άνεγερθέν έκ θεμελιών διά δωρεών Φιλανθρώπων, είναι σήμεραν δυνάμει 30 κλινών, πρόκειται δέ να διπλασιασθή ό αριθμός τών τροφίμων με τήν προσεχή προσθήκην και έτέρου όρόφου.

Μετά τόν 'Αγιασμόν ό Σεβ. Μητροπολίτης κ. Τιμόθεος διά κατάλληλου προσλαλιώς διέγραψε τούς σκοπούς του έν λόγω 'Ιδρύματος και εξέφρασε τάς εύχαριστίας και τόν έπαινον τής 'Εκκλησίας προς τούς Εδεργέτας και Δωρητάς αύτου, άπένειμε δέ και σχετικά διπλώματα προς τούς Μεγάλους Εδεργέτας.

Τήν Τελετήν έκάλυψε τηλεοπτικώς ή ΓΕΝΕΑ, παρέστησαν δέ κατ' αύτήν εκπρόσωποι τών 'Αρχών, ό 'Ιερός Κλήρος και πλήθος λαού, όί όποιοι περιήλθον έν συνεχεία τούς δύο όρόφους του 'Ιδρύματος.

'Ιερά Μητρόπολις Χαλκίδος

Αποκαλυπτήρια προτομής

είμνηστου Μητροπολίτου Χαλκίδος

Γρηγορίου Πλειαθοῦ 1922 - 1968

Τήν Κυριακή 20 'Ιανουαρίου 1978 έπειτα από 'Αρχιερατική θεία Συλλειτουργία και 'Ιερό Μνημόσυνο έγιναν τά άποκαλυπτήρια τής Προτομής του άειμνήστου Μητροπολίτου Χαλκίδος Κυρού Γρηγορίου Πλειαθοῦ, ό όποιος έποίμανε τήν 'Ι. Μητρόπολιν επί 50 συνεχή έτη.

Τό πρωτό τής Κυριακής έτελέσθη εις τόν Καθεδρικόν 'Ιερόν Ναόν του 'Αγίου Δημητρίου Χαλκίδος 'Αρχιερατικόν Συλλείτουργον από τόν Σεβ. Μητροπολίτην Μεσσηνίας κ.κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΝ και τόν Σεβ. Μητροπολίτην και Ποιμενάρχην κ.κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΝ εις τό όποιον έκήρυξε τόν Θεϊόν Λόγον ό 'Ιεροκήρυξ τής 'Ιεράς Μητροπόλεως Χαλκίδος 'Ιερολογιώτατος Διάκονος π. Διονύσιος Μάνταλος άναφερθείς εις τήν χρησιμότητα και τήν αξίαν του 'Επισκοπικού 'Αξιώματος έν τή 'Εκκλησία.

Μετά τό πέρας τής Θεϊας Λειτουργίας και τή συμμετοχή τών ως άνω Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών έτελέσθη 'Αρχιερατικόν Μνημόσυνον ύπερ άναπαύσεως του λοιπίμου 'Ιεράρχου κατά τό όποιον όμίλησεν ό Εδβοεύς Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ.κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ συγκινήσας τούς πιστούς.

'Εν συνεχεία Κλήρος και Λαός μετέβησαν εις «τό Περιβολάκι» τής Γεφύρας του Εδρίπου, όπου εύρίσκειται ή προτομή του Γερόντος Μητροπολίτου Γρηγορίου άτυφίμουσιν τήν Γέφυραν, τήν όποιαν με προσωπικήν Του προσπάθειαν έσωσεν από βεβίαιαν άνατίναξιν κατά τήν Γερμανικήν Κατοχήν, ένθα, παρουσία του κ. Νομάρχου Εδβοείας, τών Βουλευτών Εδβοείας, του Δημάρχου Χαλκίδος, τής Στρατιωτικής 'Ηγεσίας του Νομού, πλήθους Κληρικών χειροτονηθέντων ύπό του μακαριστού 'Ιεράρχου, και πλήθους κόσμου έτελέσθη Τρισάγιον.

'Ακολούθως όμίλησεν ό Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκ. κ.κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ άναφερθείς λίαν συγκινητικώς εις τήν προσωπικότητα του Προκατόχου Του. 'Ομίλησαν ακόμη οι Βουλευταί Εδβοείας κ.κ. Γ. Βογιατζής και Κ. Καλλίας, ως και ό Δήμαρχος Χαλκιδέων κ. 'Ι. Σπανός.

Τέλος ένώ τό άγγελμα τών Στρατιωτών και ή Φιλαρμονική του Δήμου απέδιδαν τάς κεκανονισμένας τιμάς ό Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκίδος κ.κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ άπεκάλυψε τήν Προτομήν, διά να λήξη ή τελετή με καταθέσεις στεφάνων, έκ μέρους του 'Ιεροῦ Κλήρου, του Νομάρχου Εδβοείας, του Δημάρχου Χαλκιδέων, του Στρατηγού - Διοικητού Σχολής Πεζικού και τών στενών Συγγενών του μεταστάντος.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

'Υπό τόν τίτλον «Αί σχέσεις μετά τών θρησκευτικών κοινοτήτων σταθεραί» ή ήμερησία έφημερίς του Βελιγραδίου «ΡΟ-ΛΙΤΙΚΑ», τής 1ης Φεβρουαρίου 1978 άναφέρεται εις συνεδρίαν τής 31ης Δεκεμβρίου 1977 του Προεδρείου τής Δημοκρατίας τής Σερβίας, κατά τήν όποιαν έξητάσθησαν «ή κατάστασις και τά επίκαιρα ζητήματα εις τάς σχέσεις μεταξύ κράτους και θρησκευτικών κοινοτήτων εις τήν περιοχήν τής Κεντρικής Σερβίας». Είς τήν εισήγησίν του ό Πρόεδρος τής 'Επιτροπής διά τάς σχέσεις μετά τών θρησκευτικών κοινοτήτων Βίτομιρ Πέτκοβιτς άνέφερε μεταξύ άλλων ότι «καθ' όλην τήν μεταπολεμικήν περίοδον τό κράτος έπέδωκε να θεμελιώνη τάς σχέσεις μετά τών θρησκευτικών κοινοτήτων επί του Συντάγματος και τών νόμων. Η πλειονότης τών πολιτών — πιστών και Ιερέων, καθώς και τών ήγητόρων τών θρησκευτικών κοινοτήτων — τηρεί θετικήν στάσιν έναντι τής κοινωνικής μας πραγματικότητος, πλην όρισμένων ατόμων και μικροτέρων ομάδων, οι όποια σπέρνουν δυσπιστίαν και άμφισβητούν τήν θετικήν στάσιν του κοινωνικού συνόλου διά τήν αποτελεσματικήν έφαρμογήν του Συντάγματος και τών νόμων τών άναφερομένων εις τό έργον τών θρησκευτικών κοινοτήτων».

Τό Προεδρείον, γράφει περαιτέρω ή έφημερίς, «έπέστησε τήν προσοχήν εις τό γεγονός ότι ύπάρχουν όρισμένα παραδείγματα όπου τάς σχέσεις μεταξύ τών κρατικών όργάνων και τών θρησκευτικών κοινοτήτων χαρακτηρίζουν ακόμη παράτυποι στάσεις έναντι όρισμένων δικαιωμάτων τών έν λόγω κοινοτήτων... Αί τοιαύται περιπτώσεις, άν και σπάνια, έπιδειξίως χρησιμοποιούνται ως «άποδείξεις» διά τόν ισχυρισμόν ότι δήθεν ή θρησκεία παρ' ήμιν άπειλείται, ότι εφαρμόζεται άντικλησιαστική πολιτική. Είς τήν κατάστασιν αύτήν βεβαίως

έδηγοῦν ἢ ἀγνοία ἢ ἡ μὴ ὀρθή ἐφαρμογή τῶν διαφόρων διατάξεων. Εἰς ὁρισμένα μέρη οἱ ἱερεῖς, διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι εἶναι ἱερεῖς, θεωροῦνται ὡς ἀντίπαλοι τοῦ κοινωνικοῦ μᾶς συνόλου καὶ διακρίνονται τοὺς πολίτας εἰς θρησκευομένους καὶ μὴ, καὶ οὕτω ὑποκινεῖται ἡ διάσπασις τοῦ μετώπου τῶν σοσιαλιστικῶν δυνάμεων... Ἐλέχθη ὅτι οἱ πιστεύοντες δὲν εἶναι πολῖται δευτέρας τάξεως καὶ ὅτι ἐναντι αὐτῶν δὲν δύναται νὰ ἐφαρμόζεται διάφορος συμπεριφορὰ ἐκείνης ποῦ ἐφαρμόζεται πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους... Ἰδιαιτέρως ἐτονίσθη περαιτέρω ὅτι τὸ φαινόμενον τῆς θρησκείας πρέπει νὰ ἐξετάζεται μετὰ περισσοτέρας προσοχῆς».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Τὸ ἐπίσημον Δελτίον τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας «CERKOVEN VESNIK», τῆς 8ης Ἰανουαρίου 1978, δημοσιεύει μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὴν εἰδησιν ὅτι ἐπ' ἀκαιρία τῶν 1150 ἐτῶν ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ «Σλαβοβουλγάρου» Ἁγίου Κυρίλλου ἐπραγματοποιήθη τὴν 8ην Δεκεμβρίου 1977 εἰς τὴν ἐν Σόφια Θεολογικὴν Ἀκαδημίαν «Ὁ Ἅγιος Κλήμης τῆς Ἀχρίδος» ἐπιστημονικὸν συμπόσιον παρουσίᾳ τοῦ Πατριάρχου Μαξίμου, τῶν Συνοδικῶν Ἀρχιερέων, τῶν Καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν τῆς Ἀκαδημίας, πολλῶν συνεργατῶν διαφόρων ἐπιστημονικῶν Ἰνστιτούτων τῆς Βουλγαρίας καὶ ἄλλων.

Εἰς τὸ συμπόσιον ὁμιλήσῃ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ὁ Καθηγητῆς Ἄλ. Μίλεβ μετὰ θέμα: «Ἡ Ἐθνικὴ καταγωγή τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου», ὁ ὁποῖος, ὡς ἀναφέρεται ἐπὶ λέξει εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Δελτίον, «ὑπεγράμμισεν ὅτι τὸ θέμα τοῦτο ἀπασχολεῖ καὶ σήμερον τοὺς ἐπιστήμονας Σλαβιστάς. Ἔνιοι ἐξ αὐτῶν θεωροῦν τοὺς Ἁγίους Θεσσαλονικεῖς ἀδελφοὺς Ἑλλήνας, ἄλλοι τέκνα ἐκ μικτοῦ γάμου — ὁ πατὴρ Λέων Ἑλληνας, ἡ μήτηρ Μαρία Σλάβαι, καὶ ἄλλοι ἀποφαινόμενοι ὅτι εἶναι Σλάβοι. Ὁ Καθηγητῆς Μίλεβ ἀνεφέρθη λεπτομερέστερον εἰς τὴν τελευταίαν ἐκδοχὴν ὡς εἰς τὴν πλέον δικαιολογημένην καὶ ἀνέπτυξεν ἐν συντομίᾳ ποῦ στηρίζει τοῦτο. Οὕτως ἐτόνισεν ὅτι εἰς τὴν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ αἱ πλέον ὀφθαλμὶ θέσεις ἦσαν προσίται εἰς τοὺς Σλάβους, τοὺς Γεωργιανούς, τοὺς Ἀρμενίους καὶ ἄλλους. Αὐτὸς οὗτος ὁ πατὴρ τῶν Ἁγίων Ἀδελφῶν Λέων ὑπῆρξε βοηθὸς τοῦ Διοικητοῦ τῆς Θεσσαλονίκης (!) ὑπολογίζεται ὅτι κατεῖχε τὴν θέσιν αὐτὴν ὡς Σλάβος (!) καθ' ὅσον εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ τὰ περὶχωρὰ τῆς ἔξω πολλοὶ Σλάβοι, οἱ ὁποῖοι θὰ ἔδει νὰ ἐνώνουνται καὶ νὰ προσεταρβίζωνται. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον, εἶπεν ὁ ὁμιλητῆς, καὶ ὁ Μεθόδιος ὑπῆρξε Διοικητῆς Σλαβικῆς Ἡγεμονίας. Περαιτέρω ὁ Καθηγητῆς Μίλεβ ἀνεφέρθη εἰς τὸ γεγονός ὅτι οἱ δύο Θεσσαλονικεῖς ἀδελφοὶ ἐγνώριζον τὴν Σλαβικὴν γλῶσσαν ἀπταιστώτως (!), ὅπερ δι' ἓνα ξένον εἶναι ἀδύνατον. Ὁ ὁμιλητῆς ἐθεασίθη καὶ εἰς μίαν λατινικὴν πηγὴν τοῦ Γ' ἢ ΙΑ' αἰῶνος (!) ἐθα ἀναφέρεται ὅτι ὁ Μεθόδιος εἶναι Σλάβος, εἰς δὲ τὴν «Κοίμησιν τοῦ Κυρίλλου» λέγεται ὅτι ὁ Ἅγιος Κύριλλος εἶναι Βούλγαρος τὴν ἐθνικότητα.

Τὴν ἀπάντησιν εἰς τοὺς παλαιότερον ὑπὸ τινῶν Σλάβων καὶ μάλιστα Βουλγάρων προβαλλομένους ἰσχυρισμοὺς ἔδωκεν διὰ πρωτοτύπων μελετῶν τοῦ ὁ Καθηγητῆς Ἀκαδημαϊκὸς Κ. Γ. Μπόνης. Ὅρα τὴν τελευταίαν μελέτην τοῦ «Endre v. Ivanka. Καὶ αἱ περὶ Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου γινώμαι αὐτοῦ. Ἀθῆναι 1977».

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Ἀρχιμανδρίτου Κωνσταντίνου Παπαδάκη, Ἀπὸ τὸν ἄμβωνα τοῦ Παλαίου Ψυχικοῦ. Σειρὰ Α'. Ἀθῆναι 1977, σελ. 96.

Εἰς κομψὸν τεῦχος 96 σελίδων ὁ πανοσιολογιώτατος ἀρχιμανδρίτης κ. Κωνσταντίνος Παπαδάκης, σχολάρχης τῆς Σχολῆς Ἱερατικῶν Σπουδῶν καὶ προϊστά-

μενος τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Π. Ψυχικοῦ, μᾶς παρουσιάζει μίαν σειρὰν κηρυγμάτων τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀπὸ τὸν ἄμβωνα τοῦ Παλαίου Ψυχικοῦ». Τὰ κηρύγματα ταῦτα, ζωντανὰ κομμάτια ποιμαντικῆς προσφορᾶς, ἀντλοῦν ἀπὸ τὸ ἀθάνατον φῶς τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου, τὸν ὁποῖον ὁμοῦ μᾶς παρουσιάζουν μετὰ ἓνα συναρπαστικὸν καὶ ἐνθουσιώδη τρόπον. Ξεφεύγουν ἀπὸ τὰ συνθησιμένα κείμενα τῆς ὁμιλητικῆς καὶ ἔχουν μιὰ ζωντανία καὶ δροσερότητα. Ἔτσι τὸ κήρυγμα χάνει τὸ δασκαλιστικὸ ὕφος του καὶ θέλγει μετὰ τὸν τρόπον ποῦ προσφέρεται. Ἄλλως τε ὁ συγγραφεὺς, γαλουχηθεὶς εἰς τὸ κλίμα τῆς Μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ ἀνατραφεὶς μετὰ τὴν ὁμιλητικὴν παράδοσιν τοῦ κωνσταντινοπολιτικοῦ κλίματος, μᾶς δίδει κηρύγματα, εἰς τὰ ὁποῖα μετὰ ἐπιτυχίαν ἀναμειγνύεται ἡ λογοτεχνία καὶ ἡ νεώτερα διανόησις μετὰ τὰς ἱερὰς σκέψεις, ὥστε νὰ μὴ κουράζεται οὔτε ὁ ἀκροατῆς οὔτε ὁ ἀναγνώστης. Οἱ σελίδες του μᾶς ὑπενθυμίζουσιν ὀλίγον τὴν προσφορὰν δύο χαρακτηριστικῶν ἐκπροσώπων τοῦ σεπτοῦ κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας, τοῦ ἀειμνήστου μητροπολίτου Πριγκηποννήσου Δωροθέου καὶ τοῦ διακρεποῦς καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης Ἰωάννου Παναγιωτίδη.

Θὰ ἤρχεται κανεὶς ταχέως νὰ ἴδωμεν τὴν συνέχισιν τῆς προσπάθειας, ὥστε νὰ δλοκληρωθῇ ὁ ἐτήσιος κύκλος τῶν εὐαγγελικῶν περικοπῶν. Ἔτσι θὰ εἴχαμε πληρεστέραν τὴν προσφορὰν τοῦ πανοσιολογιώτατου συγγραφεῖς, ὅστις μετὰ τόσην ἐπιτυχίαν — καὶ εὐχόμεθα καὶ καρποφορίαν — διακονεῖ τὸ θεῖον κήρυγμα «ἀπὸ τὸν ἄμβωνα τοῦ Παλαίου Ψυχικοῦ».

ΙΩ. ΧΡ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις: α) τῶν ἀρθρῶν 38 παρ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 590)1977 β) τοῦ Ν.Δ. 1398)1973, γ) τοῦ Ν. 673)1977 καὶ δ) τὴν ὑπ' ἀριθ. 3090)13.9.1977 Ἀπόφασιν Ἡμῶν «Περὶ κατανομῆς τῶν ὀργανικῶν θέσεων Διοικήσεων εἰς Ἐνοριακοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν» καὶ προκειμένου, ἵνα προδῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίους πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Κοιμήσεως Θεοτόκου — «Χρυσοσπηλαιωτίσεως», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά, ὧν τὸ πρῶτιστον ἔσται τὸ Πτυχίον τῆς Θεολογίας.

Ἐν Ἀθῆναις τῇ 27ῃ Φεβρουαρίου 1978

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 37, παράρτ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 590)1977 «Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)69 Κανονισμοῦ, «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου, ἵνα προ-

δόμεν εις ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν κενῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Προφήτου Ἡλίου - Ριζοπάλεως Ἀττικῆς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσι τὴν Ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34)16 τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 18ῃ Φεβρουαρίου 1978

Ἐντολῆ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου

Ὁ Πρωτοσύγκελλος Ἀρχ.μ. ΜΑΞΙΜΟΣ ΕΥΔΑΣ

Ἱερά Μητρόπολις Κορίνθου - Ζεμενοῦ - Σικυῶνος - Ταροῦ
καὶ Πολυφύγγου

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τοῦ Γ' Ἱεροκήρυκος τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως Κορίνθου, Ζεμενοῦ, Σικυῶνος, Ταροῦ καὶ Πολυφύγγου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς εἰκοσαήμερου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως, τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου δριζύμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Κορίνθῳ τῆ 13ῃ Φεβρουαρίου 1978

† Ὁ Κορίνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἱερά Μητρόπολις Ζακύνθου

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου 346)1976 «Περὶ τρόπου πληρώσεως Ἐφημεριακῶν τινῶν θέσεων καὶ συστάσεως Εἰδικῶν Σχολῶν Ἱερατικῆς Μορφώσεως» (ΦΕΚ 142 τ. Α', τῆς 10 Ἰουνίου 1976), τὴν ὑπ' ἀριθ. 3154 καὶ ἀπὸ 26.6.1976 Ἀπόφασιν τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ΦΕΚ 838 τ. Β', τῆς 26 Ἰουνίου 1976) καὶ τὰ ἄρθρα 33-37 τοῦ Κανονισμοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Νόμων δριζύμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσι τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα δικαιολογητικά διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Κοινότητος Φιλοητητοῦ Ζακύνθου.

Ἐν Ζακύνθῳ τῆ 13ῃ Φεβρουαρίου 1978

† Ὁ Ζακύνθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἱερά Μητρόπολις Γυθείου καὶ Οἰτύλου

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 37 παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590)1977 «Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ, «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου, ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ζωοδόχου Πηγῆς Μυρσίνης, τ.δ. Μαλεβρίου Λακωνίας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσι τὴν Ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νό-

μιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης Προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά, διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Γυθείῳ τῆ 15ῃ Φεβρουαρίου 1978

† Ὁ Γυθείου ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 37 παράγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590)1977, «Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ, «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως Τακτικοῦ Ἐφημερίου διὰ τὴν Β' θέσιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Γυθείου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσι τὴν ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης Προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά, διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Γυθείῳ τῆ 23ῃ Φεβρουαρίου 1978

† Ὁ Γυθείου ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 53 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου δριζύμενα δικαιολογητικά μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως, πρὸς κατάληψιν τῆς κενῆς Διακονικῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀναλήφειος Κυρίου Κορωπίου - Ἀττικῆς.

Σπάτα τῆ 22ῃ Φεβρουαρίου 1978

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου δριζύμενα δικαιολογητικά, μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως, πρὸς κάλυψιν τῆς χηρευοῦσης Ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Κων)νου Καμαριζῆς Λαυρίου.

Σπάτα τῆ 9ῃ Μαρτίου 1978

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου δριζύμενα δικαιολογητικά, μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως, πρὸς κάλυψιν τῆς χηρευοῦσης Διακονικῆς

θέσεως τοῦ Καθεδρικοῦ Μητροπολιτικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμη-
σεως τῆς Θεοτόκου Σπάτων - Ἀττικῆς.

Σπάτα τῆ 9ῃ Μαρτίου 1978

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἄρτης

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 33 παρὰ γρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα, ὅπως, ἐντός μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσίευσής τῆς παρούσης εἰς τὸ Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», υποβάλλωσιν εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Ἄρτης τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικὰ πρὸς κατάληψιν τῆς χη-
ρευούσης θέσεως Ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ἐνοριακοῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Κυφέλης.

Ἐν Ἄρτῃ τῆ 23ῃ Φεβρουαρίου 1978

† Ὁ Ἄρτης ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 33 παρ. 2 καὶ 3 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2) 1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» καὶ προτιθέμενοι νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ἐφημεριακὴν θέσιν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίων Πάντων Ξηροκρήνης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς Κειμένης Νομοθεσίας προ-
βλεπόμενα προσόντα, ὅπως υποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ ἐντός 20ήμερου ἀπὸ τῆς δημοσίευσής τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ἐν Νεαπόλει τῆ 11ῃ Μαρτίου 1978

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Θήρας, Ἄμοργου καὶ Νήσων

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 33 παρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2) 69 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου «Περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσίευσής τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν κἀ-
τωθι κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων: 1) Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεο-
τόκου Ἰου καὶ 2) Κοιμήσεως Θεοτόκου Καταπόλων Ἄμοργου.

Ἐν Θήρᾳ τῆ 11ῃ Μαρτίου 1978

† Ὁ Θήρας ΓΑΒΡΙΗΛ

Ἱερά Μητρόπολις Κερκύρας καὶ Παξῶν

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 33 τοῦ Κα-
νονισμοῦ ὑπ' ἀριθ. 2) 1969 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Στεφάνου Σκριπεροῦ - Κερκύρας, κα-
λοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κα-
νων, Ἐκκλησιαστικῶν Νόμων καὶ Κανονισμῶν ἀπαιτούμενα προσόντα, ὅπως ἐντός μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσίευσής τῆς πα-
ρούσης προκηρύξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑ-
ποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ καὶ πιστο-
ποιητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Κερκύρᾳ τῆ 11ῃ Μαρτίου 1978

† Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν ΠΟΛΥΚΑΡΙΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ

† Ὁ Ἐλασσῶνος ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

Ἀκαδημαϊκός

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἐσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 12 ἑτησίως

Τιμὴ ἑκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Ὁμοτ. Καθηγητοῦ Παν/μίου
Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Ὁ Εὐαγγελισμός.

Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Φιλολογικὸν Μνη-
μόσυνον Παναγιώτου Τρεμπέλα, (Διαφώτισις ἐπιμά-
χων σημείων τῆς προσωπικότητος καὶ τοῦ ἔργου του).

Μητροπ. Σουηδίας Παύλου, Ἡ Ἀποστολικὴ
Διαδοχὴ ἐν τῇ Σουηδικῇ Ἐκκλησίᾳ.

Μητροπ. Γαρδικίου Χρυσοστόμου, Ὁ μεταξὺ
Κων/λεως καὶ Ρώμης Διάλογος ἐν ἐξελίξει.

Μητροπ. Δέρκων Κωνσταντίνου, Λόγος ἐπὶ τῇ
ἐορτῇ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. ε. ε.

Ἄνδρ. Κ. Παπαγεωργακοπούλου, Ὁμοτ. Καθη-
γητοῦ Παν/μίου Θεσ/νίκης, Παναγιώτης Τρεμπέλας.

Κων. Ρ. Ἀθανασιάδου, Αἱ Ἱεραὶ Εἰκόνες εἰς
τὴν Ὁρθοδοξίαν.

Νόμος ὑπ' ἀριθ. 590/1977.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισία.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι, Ἰασιῶ 1 — Τηλ. 710.7

Προϊστάμενος Τυπογραφεύου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 787.978.